JANI ALEXANDRI FERRARII,

Cœnobitæ Augustiniani,

EUCLIDES CATHOLICUS,

SIVE

DEMONSTRATIO ROMANÆ FIDEI, ex primis, certis, & evidentibus principiis, Mathematica methodo, & connexis continua serie propositionibus, deducta.

Ad

Reverendissimos Viros,

ADRIANUM & PETRUM DE WALENBURCH.

———*Ridenti dicere Verum,*
Quid vetat? ———

[Joannes Ludovicus Fabricius]

OXONII.
MDCLXXX.

B.M. Cat.

(12), 76 p.

IN
EUCLIDEM
Catholicum.

VEntoso tumidus fastu super Astra Cometes
Scandit; concussis crinitis Ignibus, Auras
Inficit, amotis Luce horridiore Tenebris:
Restituens Phæbum, latè dominatur, & implet
Cassiopeanam Caudâ ambitiosa Cathedram.
Stant Pueri, & Rutilum Barba mirantur Honorem;
Sol nocturnus adest vicis clamatur; & audit
Inter Sidereas Pulcherrima Flamma Cohortes.
Interea Docti jactant sua Scommata; & audent
Ignotum Cœlis Lumen ridere Vaporis.
Sic Collum vulgo Meretrix Romana verendum
Tollit, furtivis Gemmis ornata; Pudoris
Nescia, in Augustâ sedet Imperiosa Cathedrâ.
Aspice Purpureas effuso sanguine tinctas
Vestes, heu quoties fauces hydropica pandens
Optati Laticis toto se proluit Amne:
Vix Molem Ingentem tumefacti Gurgite Ventris
Sustinet; Hæretico necdum satiata Cruore.
Dum Populi cœcâ stant Relligione Colentes
Carnibus Humanis quæ passim Altaria fumant,
Plusquam Ægyptiacas Terræ offusura Tenebras;
Sobria Gens Hominum, quos nondum tadet Ocellis
Explorare vias, necdum piget esse Beatos,
Vix secum statuunt, magis an miseranda putentur,
An ridenda magis, Numerosa Opprobria Romæ.
En, Hanc nudatam falso splendore, Jocisque

a Undique

Undique Dentatis trajectam, Hæc Pagina *cogit*
Ignari prodire foras Ludibria Vulgi.
Retibus hic vafri compactis Arte Cerebri,
Et cautè positis, laqueata exponitur (instar
Lascivi quondam Genitoris) Adultera Roma.
Hosti lætificos, ceu picta Tarantula, *figis*
Morsus, Ingeniique Aciem qui sentit, amabit;
Et colet, ut Juvenis *pulchros laudabit* Amicæ,
Unde suum vulnus Demens priùs hausit, Ocellos.
Acribus hic opus est Stimulis; mordace requirit
Ingenii Sale sic condiri Putida Roma.
Exulet hæc tandem Doctis indigna Triumphis
Fabula, plandenti magis irridenda Theatro.
Parciùs hæc; nam quem fecit tua Pagina Lusus,
Seria *Res agitur; jam nunc* Europa *Nefandas*
Artes exhorret, quæ Te fecere Prophetam.
Nunc equidem Insidias *lentas*, fraudesque, dolosque,
Nunc Vim *sentimus, quam vaticinaris*, apertam.
Nam Genus est Hominum diris super Æthera notum
Criminibus, Larvamque usurpans Nomen Jesu;
Sanguinolenta *Cohors*, Armis *instructa*, Veneno,
Cultellis, Sicis, Bombardis, Ensibus, Igne,
Quæ sanctæ *præbent Armamentaria* Romæ,
Ad convertendum Populum, Gentesque domandas:
Siccine Pacifici condenda Ecclesia Christi?
Exagitata vetus stimulat Præcordia Bilis;
Liventes Oculos, spumantiaque Ora veneno
Aspicias; istos cum sæva accendit Erinnys
Stipite Tartareo, *tumidisque afflaverit* Hydris.
Gens plectenda venit, quæ non Diadema Triforme,
Nec Majestatem Romæ *obsequiosa veretur?*
Has statim effundit nigras *Ecclesia Turmas*:

Ociùs

Ociùs Hæreticas glomeratim erumpit in Oras,
Quo Phœbus nunquam vidit truculentius, Agmen.
Ecce Sacerdotum *Gestamina sacra* supernè,
Quisque cruentatis intùs *tamen horridus Armis!*
Grassatur Pestis; jamque Urbes Sanguine, Flammis,
Atque improvisâ vastatas Strage videre est:
Flammis Gentilem sic Roma illuminat Orbem:
Sic jacet eversum proprio immersumque Cruore,
Baptismum *Romæ subiens, Miserabile* Regnum.
Gens si qua Hostili non cedat victa Furori,
Artibus hæc lentis subigenda est Impia, quales
Edocet innumeras Natos Sanctissima *Mater;*
Protea *ut ambiguum referentes, Mille Figuras*
Suscipiant; totidem meditantes Dira Malorum
Exempla; Insidiæ tacitæ, Stratagemata, Fraudes
(Imperii juxta Romani Arcana) struuntur;
Occulto videas Miserum tabescere Morbo
Regnum; dum stimulis lenti peritura Doloris
Vulturibus sævis roduntur viscera; qualem
Defixum Scopulo perhibent lacerare Prometheum.
Vidimus Insidias *&* Nos, *quibus altior* Orcus,
Atrior esse nequit; quæ Sævus Furcifer *horret*
Crimina; *quæque* probos *veteres fecere* Nerones.
Heu quanti est Sceleris Papalem condere Gentem!

In Euclidem Catholicum de Visibili Catholicæ Ecclesiæ Capite.

HÆc *prisca Pietas; hæc fuit Fides anus;*
Se facere parvi, non item Verbum Dei:
Reges *vereri, ceu Deos* Vicarios;
Ipsumque Petrum, ut cæteros Apostolos

 Fidei

Fidei Ministros, *& sacros* Interpretes,
Habere charos; non ut Autores *sequi*.
Sic *Roma* Virgo. *pariter hanc Anglis tuis*
Impertiisti, Magne Gregori, Fidem.
Ut Præsul Urbis idem & Orbis exiit;
Nunc alia res est: militatur Seculo:
Ligare, solvere; Machinæ sunt bellicæ.
Facere imperata, *est pœnitere, credere*.
A Rege factus æmulum Imperium creat:
Sapit: Referret gratiam? præstat dare,
Quod jure repetas usibus tuis datum;
Cum sit potestas summa Beneficii tui.
Seruntur odia; provenit Belli seges:
Gentes metendæ. Teutonas Galli necant,
Gallos Iberi: Turba passim cætera
Trahimur ruinâ Funeri sine nomine.
Synaxis horret sacra, quas conscit, neces:
Tantumne fusum Christiani sanguinis,
Ut Pontifex, Altari adoratus super
Deus professus, purpuratos Asseclas
Gradus ad imos postulet procumbere?
Ut Pontifex excelsus in Solio sedens,
Humi Tyrannis osculandos det pedes!
Demat Coronas calce, calce redditas!
Avulsus Oriens *interim* Christo perit:
Thrax Insularum Domitor, & Latio imminens
Lunis cruentis occupat medium Mare:
Nos verò quintas condimus Monarchias:
Terrestre Cœlum, Christus alter *quæritur*,
Honore, & Opibus, & voluptate, affluens;
Quo dante Rex hic *alteros Indos tenet;*
Tenebit alius, *ille ni morem gerat:*

Cui

Cui pendat omnis Ordo Vectigalia;
Nec æra Meretrix quærit in solidum sibi.
Tacebo Neptes, *filias*, *Nuptas libens*;
Mortalis eximendus ex mortalibus
Homo *ille*, *qui nil patitur* humani; *nequit*
Errare, *ut erret maximè*; *cujus* Fide
Deo loquenti jussus *adhibeas Fidem*.
Vetet; *neges vidisse Te quæ videris*:
Sin ampliabit *obstinata Humanitas*,
Communis, *ut fit*, *pertinax* sensûs *genus*;
Mali peribunt omnibus modis malè.
Eu, Pole *noster*, *sis Tridentinus licet*,
Nolo Papari: nam Tenebrarum est opus.
Privatus *arma moveris*, Papaturis.
Quod si gerendam *Christus indicat* Crucem
Cœlo Britannis, *quà vocat*, *dabit sequi*.
Scurræ videmur Nos Tibi; *hic Liber jocus*.
Hominum furorem ridet è Cœlis Deus.

Euclidem Catholicum egregiè Ecclesiam Romanam demeruisse.

Ausonias postquam repulit Germania Merces;
Suas habere Res sibi jusso Papa;
Cernis, *ut exiles* Monachi *vix Ossibus hærent!*
Idola *blattis obsita ut squallent Situ!*
Heu Pietas! heu Prisca Fides! Nova Fabula vulgi!
Fraudesque fraudi jam piis erunt piæ!
Sancti Effata PATRIS, *senis ut Deliria*, *ridet*
Hyberna tenuem digerens Anus focum:
Ille, *parum humanas motura tonitrua mentes*
Agentis animam similis evomit Caci.

Languida

Languida quid tremulâ jaculatur Fulmina dextra?
Abjit in Auras *levis & innocuus fragor.*
Hic, rogo, non Furor est, VETERES, *terrestrium inanes,*
Torquere, Technis ut novis faciant Fidem?
Hunc Bellarminus prensat, Perronius illum;
Succurre; certè noster es: renuit? statim
Truncat sinceras inhonesto vulnere Chartas
Index: *ut istic fiat ærumnis modus;*
Vexati Patres Lutheri *in Castra recedunt;*
Secumque sacras abstulere Literas.
Arces Suada *simul* Tarpeias *oderat; ex quo*
Tutum retinuit Roma, *vel Sacrum nihil.*
Et, nisi Te tandem, Ferrari, *Vindice, præter*
Venena, Sicas, vota, nil reliqui fuit.
Cedite Claustrorum Doctores, atque Lycei;
Euclidis *instar Nemo suppetias tulit.*
Sectas ut proprio male sanas Marte fatigat!
Suoque succo peperit integrum Decus!
Tollite difficiles nugas, tetricosque Catones;
Auferte raucæ barbaras Scholæ strophas:
Sufficit adversos rictus fregisse Cachinno,
Telisque *parcens emori* Risu *jubet.*
Insperatus ades magnæ spes altera Romæ?
Æterna scriptis fiet etiamnum tuis.
Plusquam Borbonios *olim excussura Furores,*
Hic Adriani jam cluet Moles *nova.*
Sanctius in terris, nec Asylum tutius usquam
Ruitura quæras, Roma, *nec teneas, precor.*

Ad

Ad *Jesuitas* de *Euclide* Catholico,
Et Fide *Romana* ab illo Demonstrata.

Fulmina Vulcanus *conflant* Loyolaque *Patres*:
Arte Valent, *Pedibus claudus uterque Faber*:
Tela trisulca Jovi *sudantibus ille Lacertis*,
Hic magis irato fabricat Arma Papæ.
Trux sibi substituit Similes Loyola Cyclopes;
Vulcani *minor est*, *mitior atra Cohors.*
Hæc tantum Siculis *procudit tela Caminis*:
Loyolæ Tellus *non capit* una *Focos*.
Fulminis in nigros dudum, Pottere, *Ministros*
Torsisti invictâ seria tela Manu.
Hostis Castra novâ Ferrarius *Arte lacessens*
Arma jocosa, *minùs nec nocitura*, *gerit*.
Chara Patri soboles Loyolæ *exosaque* Jesu,
Loyolæ *quod sit* Compater *ille Patri*;
Nil contrà aggrederis? patulis vox faucibus hæret?
Clamosaque silet garrula Turba Schola?
Cum, *reliquis Musarum hortis post terga relictis*,
Te sibi vel totam sola Mathesis *habet*.
Responsum at frustra peto: Π *Problema triformis*
Nodosum nequeunt solvere quinque Patres.
Tota igitur fuerat pariter neglecta Mathesis,
Prospera ni Cœptis *Pars foret una tuis*.
Pellæus *longùm sectandi incesserat Ardor*
Orbisque *Imperium*, Pieriique *Jugi*.
Hæreticis *tandem steriles tamen abjicis* Artes:
Sortis & exerces nobilioris *Opus*.
Romæ Victrices (*ut quondam* Marte) *Volucres*
Solis utramque doces Arte *volare Domum*.
Interea Sacri tibi clausa Volumina Libri;
Quo, *Christi accepit* Terra *subacta*, *Jugum*.
Sclopo agitur, *Gladio*, *Sica*, *Phrygio Igne*, *Veneno*;
Hæc sunt Militiæ *tela parata tua*.

De

De Sacris Aris *Phrygio contenditur Igne*;
Igne magis Stygiis *conveniente* Focis.
Itala nempe Æquor *transnavigat Ætna Britannum*;
Cedat ut Italiæ Terra *Britanna suæ*.
Urbs *flammis correpta tuis ruit* inclyta, Romæ
Æmula Cæsareæ *cum Caput Orbis erat*.
Augusti Semper CAROLI *Caput Ense*, *Veneno*,
Glande (*licet cassis omnibus*) *impetitur* :
Horum aliis Proceres, *aliis* Plebs *tota petenda est*;
Quæ purâ Numen *Relligione colit*.
Arma hæc dira regunt Technæ, *Perjuria*, *Fraudes*,
Quicquid Roma docet Vafra Magistra *Doli*.
Technarum Euclides *Labyrinthos pandit*; *&*, *unde*
Orta sunt, *repetant Infera Regna jubet*.
Quosque sibi Juris longum Communis Epeos
Mitratus Stygio cum Jove Cæsar habet.
Da, *Siculus Faber inquit*, *ubi Pede nitar Abysso*
In Vacua; *en nostra est* Machina *ficta Manu*;
Qua vastam hanc Mundi Molem Statione movebo,
Ut movet Automaton Gallicus Erro suum.
Legem nempe pati nequiit Natura; *dataque*
Stare Fabrum fidei non erat Artis Opus.
Papali Euclides *divisus ut Orbe Britannus*,
Firmus ubi neutrò non Pede staret, *habet*,
Qua pariter Papam *Sedi*, *Papæ auferat* Orbem,
Machina hic exiguus cuditur apta Liber.
Secta *tua*, *ut meruit*, *propriis transfigitur Armis*:
Romanas *Aquilas* Penna *Aquilina fodit*.
Fraude pia *tandem Victa est Fraus* impia: Janus
Tecum agit, *ancipiti non minùs Ore*, *bifrons*.
Ausonius fractis Succumbit Viribus Atlas :
Tantus *hic à rupto provenit Axe* fragor.
Præcipitem metuit Cælum Papale *ruinam* :
Papa *labans tremulum fert Diadema triplex*.

AD LECTOREM PRÆFATIO.

Alemburchici (ad quos, quæ sequuntur, datæ sunt *Epistolæ*) *ignobile* Par Fratrum, Gente *Batavi*, in *Pontificiorum* Castra dudum *Transfugæ*; creati sunt tandem, *Titulo* tenus, *Episcopi* (alter *Adrianopolitanus*, *Mysiensis* alter Episcopus,) Re tamen vera sordidi *Papæ* Pensionarii, jurataque *Servi Servorum* Mancipia, Pennas exercent Venales, junctisque Viribus, *Synagogæ* istius *Satanicæ* vacillanti palam Fabricæ denuo stabiliendæ, strenuam navarunt Operam: Post *Veteres* autem Technas Dolosque detectos omnes explososque, Methodis, Mediisque usi sunt novis, in suo ipsorum Cerebello excusis; inter cætera *F Ctorum* forma forensi, *Probatione per testes*; non *antiquioris* sane illos *puriorisque*, sed *corruptissimæ* plane, *Præsentis* sc. (quam vocant) Ecclesiæ *Romano-Catholicæ* Testes; quasi *Meretricium*

Meretricum illi *Reginæ* & *Matri*, ad Fidem Dogmatis suis *ineptis* quantumcunque *impiisque* conciliandam, abunde sufficeret, si *Stylo* demum *Regio* subsignata exhibeantur omnia, *Teste Meipso*: Privilegium, quod *Christus* quidem ipse, Ecclesiæ veri Nominis *Catholicæ* verendum *Caput*, sibi in Terris versanti vix, aut ne vix quidem, vendicandum existimavit.

Vapulant hac in *Pagina Fratres* isti in *Malo*: Nec (uti præ se ferre videatur Libelli Titulus) tam *Demonstranda* suscipitur, quam *Deridenda* omnibus proponitur Fides *Romano-Catholica*; & sub *Amoris* velo, *Reverentiæque* prætextu, *quinta* quasi sub *Costa* trajicitur. Perpetua nempe per omnes Epistolas *Ironia* lepidissime luditur; *Jocis* adeo facetis, dentatis *Salibus*, mordacibusque Dicteriis, ut magnus ille in isthoc scribendi genere *EICHARDUS* noster, *Anglicano* usus Idiomate, nihilo feliciùs cum *Hobbio* (majori ipsomet, quam scripserat, *Leviathane*) egisse videatur, quam Lingua Romana Ecclesiæ rebus Romanæ transigendis aptiori) *Walenburchicos* (novos istos Cœli Papalis *Atlantes*) tractâsse noster hic censendus est *Author*.

Quin & alio etiam Nomine Author hic *noster* est; Natione sc. *Anglus* (quid ni enim tantum *Ingenium Angliæ* nostræ afferam, gratulerque?) nec *ignobili* oriundus *Familia*, unde vestris *Emissariorum* Artibus pellectus, *Iniquitatis* Pontificiæ *Mysteriis*, non *initiatus* modo; sed & *innutritus* fuerat, ad Nauseam usque & Fastidium. Maturioris enim jam facto Judicii longius imponere nequierunt portentosa adeo *Papicolarum* Dogmata, a quibus tam *Scriptura Sacra*, quam Ratio sana penitus abhorrent, *ipsique* etiam *sensus* una omnes resiliunt: quæ bene aculeatis ideo *Sarcasmis* potius exsibilanda, quam nervosis *Argumentis* debellanda esse videbantur. De *Authore* nihil est quod amplius præfari ausim; Cum Ipsi etenim sub *mutuato* Nomine visum est delitescere, nollem ego committere, ut Nomen *proprium* in Publicum proferendo, exacerbatis *Papicolarum* Odiis, ultricibusque (*Sacrificulorum* præsertim,) iris, aut *Ferro*, aut *Veneno*, perimendum exponerem.

JA-

JANI ALEXANDRI FERRARII,

Cœnobitæ Augustiniani, Epistola Prima.

DE UTILITATE ATQUE NECESSITATE CATHOLICÆ FIDEI

Ad

Reverendissimos Viros

ADRIANUM & PETRUM DE WALENBURCH.

Fortiter sane à multis, VIRI REVERENDISSIMI, ac vario successu pro Ecclesiæ incolumitate contra Hæreticos est decertatum; vix autem à quoquam cautius aut dexterius quam à vobis. Cum enim & Ratio & Experientia edocuisset, Sacræ Reip. nostræ nihil hactenus fuisse perniciosius, quam quod ipsa negotii, quod agitur, momenta ex Scripturarum autoritate, ac Veteris Christianismi principiis expensa fuerint; Vos, pro admirando ingenii vestri acumine, recte perspexistis, non *peremptoriis*, & ad ipsam causam per-

tinentibus argumentis esse decernendum; utpote, quæ Hæreticorum solertia inverti vel eludi facile possint; sed vel *dilatoriis exceptionibus* utendum, ac *declinandum* Scripturarum *forum*, *Judicesque* omnes, præter Pontificem nostrum, *recusandos*; vel, quod præprimis vobis placuit, diuturnæ *possessionis ac præscriptionis* titulum obtendendum, prolixasque de *spolio* ordiundas esse querelas. Quam agendi rationem, (in foro quidem, & judiciis usitatam, in iis vero, quæ ad Divinarum rerum intelligentiam ac fidem pertinent, antehac inauditam,) cum accuratius considerarem, non aliud colligere potui, quam quod, pro incredibili perspicientia vestra, deprehenderitis, Controversias, quæ Catholicos inter & Hæreticos agitantur, non in Sacro & religioso, sed Forensi atque politico causarum genere versari. Ita enim mecum animo reputabam; *Quid contra veritatem præscriptio? quid pro errore possessio valeat? Acutius sane Reverendissimis Fratribus ingenium, exquisitior eruditio, judicium subactius, quam ut forensem istam litigandi rationem, ad exquirendam aut stabiliendam Divinorum dogmatum veritatem transferri posse existiment. Unde omnino crediderim, Ipsos longe hic aliud agere, quam quod hactenus putabam; nec de Religione, sed de Imperio; nec de Fide, sed de Obedientia disceptare; ac dum adeo anxie & sollicite Hæreticos in Ecclesiæ sinum reducere, omnesque secessionis causas eripere ipsi laborant, id unum contendere, ut Ecclesiæ imperio eos denuo subjiciant, partaque exuant libertate.*

Dici vix potest, *Reverendissimi Fratres*, quanta, quamque mirifica luce subito mentem meam cogitatio ista perfuderit; & quam clare protinus perspexerim, quod in isthoc argumento intentatum hactenus, sed imposterum omni opera & cura esset excolendum. Nimirum vestro agendi modo consimilem quoque materiam, conclusioni convenientia principia, ac thesi commodas hypotheses esse adaptandas; ut, quæ Catholicorum Doctrinæ, Scripturæ Testimoniis, ac Veterum Theologorum principiis propugnari haud poterant, non forensi solum Marte defendātur, sed ex

reconditissimis quoque Civilis Prudentiæ axiomatibus demonstretur. Quod ubi à nobis præstitum fuerit, jam prævideo expedita fore omnia. Quis enim postea dubitaverit, ad stabiliendum tantum tamque latè per omnes Terrarum Regiones diffusum, & in ipsos Potentissimos Imperatores, Reges, ac Principes, quantumvis invitos atque reluctantes, extensum Imperium, cujus nec par, nec simile unquam extitit, prudentia opus fuisse plus quam humana? Quis posthac credat, sola inermi eloquentia effici potuisse, ut imbellis Homuncio, pauperculi Piscatoris successor, ferocissimorum Imperatorum colla impune calcaverit; ut Reges solo nutu regnis excusserit; ut ipsas Cælorum fores pro arbitrio increpandi, easque dicto & claudendi & reserandi, &, quotquot lubuerit, Hominum millia ad atras inferorum sedes detrudendi, atque inde reducendi potestatem habere creditus fuerit; ut denique sub extremi & æterni supplicii metu, ceu visibile quoddam in Terris Numen, non à rudibus & barbaris, sed à politissimis quoque omnium fere terrarum Gentibus, fuerit adoratus?

Tria sunt Numina, quibus Mortalium natura ineluctabili quadam necessitate videtur esse subjecta, AMBITIO scilicet, AVARITIA, LUXURIES. Hæc nullis Philosophorum præceptionibus, nullis Legislatorum sanctionibus coerceri poterant. Unus inventus est homo, qui altiori longe, quam qui hominibus conveniat, fastu illa omnia conculcavit, sibique soli vindicata in triumphum deduxit: dum primum illud voluntariæ *Obedientiæ*, alterum *Paupertatis*, tertium *Continentiæ*, in voluntariis vinculis constrinxit; atque ipse, licet *Servorum servus*, Reges omnes pro mancipiis aut Vasallis; licet *auro & argento* destitutus, Universum Terrarum Orbem, ipsumque Plutonis regnum pro patrimonio, & licet *Cælebs*, omnique matrimonio solutus, alienos, quos lubet, thalamos pro suis habuit. Hæc quicunque paulò attentiùs consideraverit, nonne necesse est ut fateatur, Eum, qui talia patrat, *verè elatum esse super omnem, qui dicitur, Deum, ac super omne Numen, in Dei templo assidens tanquam Deus*,

&, *quod sit Deus, sese demonstrans?* Quæ autem a Deo fiunt, quis negabit Divina esse?

Abjuraverit sane omnem Rationem, quicunque existimaverit, Rationis omnis destructionem Rationi adscribendam esse, atque a vulgari Rationis dictamine proficisci, quod sub prodigiosissimæ fidei obedientiam captiva ratio detrudatur.

An Hominum sensibus attribuamus; quod omnes fascinentur sensus? quod nullis tormentis, suppliciis nullis deterreamur, quin ea testemur vera esse, quibus & Visus, & Auditus; & Tactus, & Olfactus, & Gustus, & quicquid tandem nobis inest Sensus, aperte & constanter obloquitur? Quis non videt igitur Catholicæ Doctrinæ persuasionem ab aliis longe principiis provenire?

Enimvero Hæretici fatentur Divinam fuisse Apostolorum sapientiam: at illa tanta non erat, ut assequi potuerint, qua arte super exilia ista, atque natura ista ad tale institutum ineptissima fundamenta, quæ a Magistro *Jesu* locata viderant, tam vasti Imperii moles extrui queat; licet illos satis ambitiosulos, regnandique cupidos, adeoque dubio procul Politicorum arcanorum non incuriosos fuisse, Evangelica Historia testetur. Quod si igitur Divina illa, quæ Apostolis obtigit, prudentia, si ad hanc nostram comparetur, mera sit stultitia, nec Sacri nostri Dominii extiterit fabricatrix; quantis elogiis Pontificum nostrorum sapientia erit celebranda? Certe Divinissimam eam dici oportet, utpote quæ Divinam ipsam longissime superarit. Nam Diabolicam esse, ne ipsi quidem Hæretici affirmare ausint. Fatentur enim omnes, Pontificem nostrum Principem esse potentissimum, qui non aliquam tantum Italiæ partem, & in ea Mundi caput, sed & omnes fere Terrarum Regiones dominio suo vel premat, vel pertentet, totque possideat castra ac munimenta, quot Templa & Cœnobia per Universum Orbem dispersa jacent, totque addictos sibi habeat milites, quot Sacrificuli, Monachive aluntur. Jam autem Hæretici ex iis, quas in hunc ipsum finem ad Clerum, populumque Romanum Apostolus perscripsit, literis didi-

cerunt, *Non esse potestatem nisi à Deo; quæ enim sunt potestates, eas à Deo ordinatas esse; adeo ut, qui potestati resistat, Divinæ ordinationi obluctetur.* Qua fronte igitur negent Ecclesiæ potestatem à deo existere, Divinamque esse ordinationem ? Unde & ipsos huic ordinationi subjici debere, atque eum in finem, non uno, sed duobus gladiis Pontificem armatum esse diserte ibidem testatur Apostolus. *Cap.* XIII. *Comm.* VI.

Nullum nec in Urbe, nec in Orbe, existit malum, quod Deus non faciat, quæ Calvinistarum, juxta Prophetam, constans est doctrina. Jam autem ipsi clamant, nullum majus unquam extitisse malum, quam sit Pontificia potestas. Necesse est igitur, ut à Deo eam esse concedant. At quod à Deo est, quisnam negârit Divinum esse ? Quo autem modo Ecclesiæ originem Divinam esse demonstravimus, eodem ejus conservationem Deo adscribendam esse censemus. Quanta excogitata insidiarum strues, quanta adhibita machinarum vis atque multitudo, quibus Sacrum istud Imperium jam ab aliquot seculis convellere, atque evertere studuerunt Terrarum Domini! Frustra tamen omnia, & in cassum; nimirum, ut cunctis innotescat, justissimum rerum omnium Judicem huic Monarchiæ præsidere. Qui & potentiam ejus in aliquot secula duraturum Oraculis suis prædixit, & ei fini *Erroris Spiritum atque efficaciam seductionis* quam liberalissimè Humano generi se elargiturum promisit.

Verum quo prolabor ? Non nobis ex Scripturis, utpote alienis, & ad præsens institutum minime idoneis; sed ex propriis atque genuinis principiis, Universa Catholicorum Fides, quatenus ab Hæreticis Protestantibus oppugnatur, est demonstranda. Id quod commodissime à nobis expeditum iri spero, si admirabilem Religiosi Imperii machinam distinctius contemplemur, omnesque ejus leges, & repudiatas ab Hæreticis opiniones ex ordine perpendamus.

Quantum autem ad tractationis hujus methodum, animus erat *Euclideam* adhibere, qua ex paucis fundamentis universam Sacræ Monarchiæ structuram erigerem

gigerem ; verum experientia edoctus comperi, tam varia, tam diversa, tam inter se contraria firmamenta ab Architectis fuisse ruderata, omniaque mirificentissimis artibus adeo affabre concinnata & cœmentata, ut cuncta simul uno obtutu exhibere non liceat. Quædam enim extant, quædam inclusa aliisque obtecta latent, ut difficile sit, eo quo juncta sunt ordine, singula repræsentare.

Tria tamen fundamenta omnibus aliis substructa deprehendi: *Definitionem unam, Axioma unum, unum Postulatum.*

DEFINITIO.

Ecclesia est Imperium Spirituale, sed visibile, quo homines fidem ab uno Spirituali, sed visibili capite, Pontifice scilicet Romano, præscriptam profitentur, conformemque ei obedientiam præstant.

AXIOMA.

Quicquid ad Ecclesiæ hujus defensionem atque amplificationem facit, id omne & solum censeri debet verum esse, pium, atque sanctum.

POSTVLATVM.

Liceat Ecclesiam hanc extendere usque ad fines Terræ.

Quam-

Quamvis vero hæc prima sint principia, quæ sola omnem demonstrationis apparatum non constituunt, sufficiunt tamen illa firmandis reliquis principiis omnibus; quæ ipsa quoque suo loco in apertam lucem protrahemus, ut de iis ne Hæreticorum quidem obstinatissimo dubitare liceat. Rationes autem quibus inductus fui, ut de hac materie ad Vos potissimum scriberem, *Fratres Reverendissimi*, jam ex iis, quæ narravi, abunde patent, ut superfluum videatur pluribus eas exponere. Quod si sanctum hocce institutum judicio vestro comprobaveritis; ea, quæ epistolari brevitate adumbranda jam suscepi, diligentiùs aliquando, & exactius digesta serie, & prolixioribus Commentationibus comprehendam, omnesque Catholicæ Religionis artes, qua potero simplicitate atque ingenuitate explicabo. Sic Valete in Domino. Parisiis Cal. Aug. A. à Beatæ Virginis partu ↀIↀLxLxvI.

JANI

JANI ALEXANDRI FERRARII
Cœnobitæ Augustiniani,
DE
CATHOLICÆ FIDEI
Utilitate atque Necessitate,
EPISTOLA SECUNDA.
Ad Reverendissimos Viros
ADRIANUM & PETRUM
DE
WALENBURCH.

UOD nuper vobis promiseram, *Viri Reverendissimi*, me singulorum Catholicæ Fidei capitum utilitatem atque necessitatem ex ordine demonstraturum; id Vestris jam auspiciis, Vestroque ductu aggredior; Igoscite moræ, quam alia, quibus distractus fui, negotia hactenus interposuere. Polliceor vicissim, majori eam diligentia atque promptitudine in posterum me esse compensaturum, modo ea, quæ scribimus, judicio Vestro comprobentur.

Primum igitur, cum ipsa doctrinæ ratio postulet, ut ea cæteris omnibus præmittantur, quæ aliis & certitudinem conciliare, & lucem quandam inferre possunt; *à Verbo* DEI initium faciendum esse

esse arbitramur. Illud enim, licet Hæreticorum erroribus quam proximas commodissimasque occasiones præbeat, à Nostris tamen, incredibili quadam & divina propemodum dexteritate, ad usum institutumque nostrum ita inflecti atque accommodari solet, ut nos utilissima nostra dogmata, non minùs quam Illi perniciosissimas suas opiniones, iis superstruere videamur. Quare non solum Catholici Scriptores, atque eos inter Celebratissimus *Bellarminus*, verum ipsius quoque Sacro-*Sancti*, quod *Tridenti* habitum est, *Oecumenici Concilii* Præsides, omnem de Religione tractationem inde ordiendam esse censuerunt; istamque *de Verbo DEI* materiem, primam omnium disceptandam proposuit Legatus Cardinalis de Monte, *per istabilire, conquali armi si dovesse pugnare contra gli Eretici, ed in qual base dovessero fundare la lor credenza i Catholici*, ut ipsa Eminentissimi *Pallavicini* teneamus verba, eademque opera ostendamus, quam certam semper *cereas* istas *Scripturas* ad partes suas pertrahendi fiduciam habuerint Catholicæ Fidei Doctores. Quamvis enim ibi *Fr. Vincentius Lunellus*, *Silvestri Prieriæ*, *Eckii*, aliorumque Antecessorum exemplum secutus, de *Ecclesia* prius disputandum existimaverit, tanquam de priori ac solidiori Theologiæ firmamento, cui & Sacrarum literarum, & Traditionum autoritas unice inniteretur; consilium tamen istud, non à malo quidem animo profectum, sed certe imprudens ac periculosum, à reliquis Patribus rejectum fuit, eo quod Ecclesiæ autoritas ut rata jam, fixa ac determinata poni, nulloque obtentu in controversiæ discrimen adduci deberet; ne impia forte aliqua, vel invitam mentem subiret atque sollicitaret dubitatio. Quare neque nos istam *Romanæ Ecclesiæ Divinitatem* inter demonstrandas Veritates collocavimus, sed eam priori jam epistola, tanquam primum indubitatumque posuimus principium, ea lege, ut quicunque illud negare vel in dubium vocare audeat, non imbellibus sane verbis, sed urgentibus verberibus corrigendus, ac nisi mature serioque resipiscat, tanquam Sponsæ Christi Violator, Sacræ perturbator Reip. tum Divinæ, tum Semi-

Hist. Concil. Trid lib. VI. cap. XI.

Divinæ

Divinæ Majestatis læsæ reus, vel *ad* blasphemantis linguæ *excidium* condemnandus, vel *è Viventium* tollendus *terra*, & expiatricibus ustulandus sit flammis; juxta Ipsius Christi præceptum, *Nisi quis in me* (id est, in Ecclesia, quæ unum cum capite constituit corpus) *permanserit, abjectus extra vineam statim ut palmes arescet* (id est, extra Ecclesiæ communionem eliminatus, variis cruciatibus ita emaciabitur & torrefiet, ut ad ignem concipiendum eo sit aptior) *Deinde congregentur isti palmites, & in rogum objiciantur, & ardeant.*

Joh. XV. comm. VI.

Nec sane alia ineunda est via; cum ex vulgato scholarum præscripto, *Contra negantem principia non sit disputandum*, nosque jam exploratum habeamus, Ecclesiæ nostræ autoritatem iis annumerari debere, quæ ἀναπόδεικτα, sive *indemonstrbilia* a Philosophis vocantur, quæque ipsa licet probari non possint, aliis tamen probandis inserviunt.

Neque nos conturbare hic debet, quod multo cum clamore Hæretici blaterant, *indemonstrabilia tribus modis dici*; esse nimirum quædam, quæ ob falsitatem, vel obscuram perplexitatem, atque incertitudinem demonstrari non possunt; alia vero *indemonstrabilia* esse eo quod tantam tamque apertam habeant veritatis lucem, ut animo nostro, ubi vel tantillum iis attenderit, continuo approbentur, nihilque proferri possit, quod firmius iis sit, aut evidentius; quædam denique talia dici, non quod omnino demonstrari nequeant, sed quod demonstrata jam fuerint, adeoque ulteriori probatione non indigeant, sed in ratiocinationis progressu tanquam certa jam & evidentia principia assumantur. Illi igitur Ecclesiæ nostræ autoritatem *primo* significatu indemonstrabilem esse, per deridiculum quidem concedunt; *secundo*, & *tertio* negant. Imo inde conficiunt; cum, Vobis Ipsis monentibus, *Intellectus citra rei evidentiam aut probationem, temere ei assentiatur*, *Ecclesiæ autoritatem* non nisi temere credi. Ego vero eam tribus illis omnibus modis, adeoque κατ᾽ ἐξοχὴν, *simpliciter*, & *perfectissime indemonstrabilem* esse censeo.

De prob. per testes cap. 1. §. 1.

Etenim eam *primo* significatu talem esse vel inde mani-

manifestissime patet, quod, omnium confessione, non ad *scientiam* pertineat, sed ad *fidem*, adeoque, juxta *Basilium* τὴν ἐκ τῆς ἀβασανίστου πίστεως ἐπιζητεῖ συγκατάθεσιν. Nam, ut recte *Clemens* Alexand. πίστει περιλαμβάνομεν ἀναπόδεικτον τὴν ἀρχήν. Quæ quidem Ille de Verbo Dei, quod sua se luce manifestat, nos vero longe accomodatius de Ecclesia pronuntiamus. Unde mirum non est, cum Fides omnium consensu sit obscura, ut pote τῶν μὴ βλεπομένων, quod & ista propositio, *Ecclesia Romana est divinæ fidei & morum præceptrix*, non adeo evidentis certitudinis esse videatur. Est tamen inter hanc & alias ob falsitatem vel obscuritatem indemonstrabiles propositiones, discrimen hoc immane quantum atque ingens, quod reliquæ solummodo demonstrari *non possint*, hæc vero demonstrari *nec possit*, *nec debeat*. Id enim certe fieri non debet, quod si quis faciendum suscipiat, & Seipsum ludibrio dabit, & summam rei in discrimen adducet. At quicunque Ecclesiæ autoritatem ex vulgo notis principiis demonstrare enititur, illum, experientia attestante, necesse est vel in infinitum circumagi circulum, vel in obscuriora semper, atque incertiora incidere.

In Psalm CXIX. *assensum requirit fides non probatæ.*

Stromat. lib. VIII. *fide amplectimur indemonstrabile principium.*

Heb. XI. *I. eorum quæ non videntur.*

Unde ipsis quoque Hæreticis astipulantibus concludimus, Ecclesiæ Romanæ Divinitatem *primo* sensu esse *indemonstrabilem*.

Quomodo autem talis quoque dici possit *secundo* significatu, id paulo difficilioris est disquisitionis. Nam, ut recte etiam monuistis, FRATRES REVERENDISSIMI, *evidentiam frustra quæras in rebus Romanæ Fidei, utpote quæ sunt de non-apparentibus*, hoc est, Interprete Apostolo, *de iis, quæ non existunt*; unde evenire solet, ut quando verba ista audimus, *Ecclesia Romana est Omnium Magistra*, non firmum statim assensum iis præbeamus, quasi indubitata subesset veritas, nec vim ullam in animo nostro sentiamus, qua ad credendum compellamur. Quocirca propositio ista non videtur annumeranda iis, quæ simplici mentis intuitu simul atque perceptæ sunt, nobis approbantur. Verum enimvero, ut difficultas ista tollatur, diligenter

est attendendum, Animum hominis dupliciter posse esse affectum; Vel enim est rudis & ab omni, quod ad rem faciat, præjudicio liber; vel congrua institutione dispositus, ac veluti odore quodam imbutus. Ille ut plurimum ad percipiendam hanc veritatem idoneum lumen non habet, imo interdum ad credulitatem adeo est obstinate indocilis, ut non nisi eo lumine, quod ex succensa splendescit pyra, efficaciter collustrari queat. Hic vero ita est comparatus ut sine ulla raciocinatione aut erroris formidine in utrumvis, quod ajunt, oculum, Ecclesiæ Romanæ indormiat, & pro scientiæ fideique omnis extremo habeat Venerabile istud & Viro dignum *Ipse dixit*. Talis autem animus ea solet esse perspicientia, ut quæ vel oculatissimi se Videre negant phasmata, ille distincte accuratissimeque omnia cernat; haud secus atque illi qui Dominica die vitalem lucem primitus aspexerunt, & Lemures & Lamias, & quæcunque alia *noctium occursacula*, & *bustorum formidamina*, & *sepulchrorum terriculamenta* videre dicuntur, quæ alii quacunque luce, aut quocunque sub sidere prognati, si cætera vel Lynceos habeant oculos, nequeant deprehendere. Neque sententiæ huic nostræ derogare quippiam debet, quod istiusmodi, quæ diximus, ingenia insipida plerumque sint atque inepta, & quod iis, quæ infirmissimo ætatis tempore à Nutricibus aut Pædagogis præscripta Ipsis ac veluti imperata sunt, sine ullo examine aut delectu adhærescant. Non enim inde consequitur, quod in isthoc notitiæ genere non acutius cernant, quam alii. Nunquid enim Ipsa experientia docet, Eos qui imbecilliori sunt visu, in crassissimis tenebris mille rerum species ac discolores figuras conspicere, quæ Aliorum quantumvis vegetam effugiunt aciem; Nunquid & ii qui ex nimio febris ardore delirant, ea sæpissime inveniunt suaque imaginatione complectuntur, quæ sanæ mentis Homines omni studio atque contentione assequi non possunt; Nec minus tamen oculorum hebetudo, & febris, & delirium, in vitiis ponuntur. Ita licet stupor atque stoliditas, & inepta ad quodvis credendum propen-

sio

sio, inter animi virtutes non recenseantur, solent tamen illa Hominem ita instruere atque perficere, ut principium hoc nostrum de Ecclesiæ autoritate, primo statim occursu amplectatur, ipsique firmiter adhæreat. Oportet enim, ut inter facultates nostras, & eas res quæ nobis obversantur, certa quædam ratio atque proportio intercedat, ut, quod in eum finem, in spem scil. carduorum, mature obdurescant.

Quare nemini mirum videri debet, quod ea quæ de Romanæ Ecclesiæ Divinitate asserimus, Intellectui nondum initiato, nec principiis nostris assueto, tantisper videantur obscura, donec, ut solennibus mysticæ Theologiæ vocabulis utar, ita fuerit *stultificatus*, ut ad *non apparentia rationis entia* percipienda devenerit capax. Quod ipsum quibus artibus confieri possit, & jam a Sapientibus nostris hactenus factitatum fuerit, & nos alias fusiùs & peculiari tractatione docebimus.

Atque ita quidem ostendimus fundamentalem nostram de Eccelesia doctrinam, & *primo* & *secundo* significatu esse *indemonstrabilem*; restat ut *tertio* quoque sensu, hoc est, ex factæ Jam demonstrationis hypothesi talis esse dicatur. Id quod ex priori nostra epistola aperte constat. Jam enim ibi Pontificiæ religionis, & in ea fundatæ potestatis demonstrationem, non *a priori* quidem, ut Scholastici loquuntur, *a posteriori* nihilominus confectam dedimus. Unde speciminis tamen ergo vel unicum hic repetamus argumentum, illudque vestro exemplo in hanc trianguli formam rotundemus;

Potestas, cui viribus humanis resisti non potest, illa cælitus est delapsa.

Atqui Potestati Ecclesia Romana humanis viribus resisti non potest.

E. Ecclesiæ Romanæ potestas cælitus est delapsa.

Prima Propositio per se est clara; alteram multorum seculorum experientia probat. Unde tertia rigida perstat, atque immota ———— *veluti Marpesia cautes.*

Quod si quis adeo immobilis sit cerebri, ut quantumvis

cumvis syllogistica circulatione in gyrum circumagatur, de vertigine tamen possit esse securus, is demonstrationis hujus propositiones *per Testes* etiam confirmare poterit, Vestro, *Viri Reverendissimi*, exemplo, qui superiori anno admirabilem istam à ICtis petitam probandi rationem promulgastis; & à nescio cujus Helmstadiensis Theologi ineptiis, tanto cum successu defendistis, ut *in posterum nihil solidi vobis videatur à Protestantium Theologis exspectandum, si nimirum* & divinæ & Humanæ *Jurisprudentiæ ignari fuerint*, quales scil. In *Julia* ista Academia hactenus fuerunt *Calixtus*, *Conringius*, Eorumque Discipuli, misselli plane Tenebriones atque inficetum Hominum genus.

In Præf.

Testium autem aliquot adduci possent cohortes, qui de invicta Romanæ Ecclesiæ Majestate scripserunt. Nunc unicum tantum producam, sed qui & de præteritis & de futuris temporibus testatur, Historicum simul & Prophetam, beatissimum *Campanellam*; *Quod si*, inquit ille, *omnes Principes & Populi omnia sua auxilia conferant ad solvendum Papatum, nihil tamen efficient. Si expeditio Crucigerorum saltem unica indiceretur, omnes ubique Religiosi, quorum multæ sane milliones, ad arma provolarent, mundo universo lingua gladiisque restituri ac terrorem incussuri. Neque enim Populi contra Homines sacros arma inferre essent ausuri; atque nisi omnes, maxima tamen illorum pars esset succubitura, cæteri vero sic exterriti animum abjicerent. Et etiamsi Papa sceleratus sit homo, tamen Princeps gladium in eum stringens, vincetur etiam vincens; id quod in Rogerio Guiscardo Rege Neapolitano manifestum factum est, qui prælio vincens, Papæ pedibus tamen osculum figere coactus fuit.*

De Monach Hisp. cap. XVIII.

Imo idem ille syllogismus (adhibita tamen ea, quam diximus, cautione) ex innumeris Sacrarum Literarum testimoniis probari posset, ex quibus unum sufficiat; *Datum est* (scilicet à Deo) *Ei* Ecclesiæ Septicolli) *bellum facere cum sanctis & vincere eos, & data est ei potestas in omnem tribum & linguam & Gentem. Et adorabunt Eum Omnes habitantes*

in

in terra. Unde Ipsamet in suiipsius admirationem rapta, *Sedeo Regina*, inquit, *nec sum vidua, nec videbo luctum.* Habet enim promissum, quod *portæ inferorum ei non prævalebunt*; & promissi rationem; *Nam si Satanas adversus seipsum dissideret, quomodo staret regnum ejus?* Apoc. XIII. 7. Apoc. XIX. 11. Luc. XI. 18.

Denique, quemadmodum Philosophus nuper hypotheses suas propterea pro certis assumsit, quod omnem rerum Universitatem iis superstruere, atque omnia phænomena inde explicare potuerit, sic nos quoque eodem jure principium nostrum ponimus, ac duobus istis syllogismis confirmamus;

Illud cui immensa aliqua, & ex mille partibus composita moles, adeo firmiter innititur, ut nuspiam vacillet aut nutet, omnino solidum est fundamentum.

Atqui huic Propositioni, Ecclesiæ Romanæ Autoritas est Divina *tota Pontificii Imperii moles innititur.* E.

Item: *Id quod omnia dubia possunt resolvi, ita ut ipsummet non solvatur, illud est primum dubiorum omnium principium.*

Atqui hæc Propositio, &c. E.

Sic à Vobis, *FRATRES REVERENDISSIMI,* didicimus *in forma argumentari*, id quod ad persuadendum mirificentissimam efficaciam habere dicitur, adeo ut non dubitem, quin Hæretici jam vel his syllogismis perterriti, manus suas sint daturi. Quod nisi extemplo fiat, proxime ad demonstrationes de *Verbo Dei* pergemus. Vos interim favete. & plaudite. *Parisiis, in Conventu majori. Cal. Octobr.* CIↃ IↃ CLXVI.

JANI ALEXANDRI FERRARII
Cœnobitæ Augustiniani
Epistola Tertia,

AD

Reverendissimos Viros

ADRIANUM & PETRUM
DE WALENBURCH

UIBUS rationibus inducti *Ecclesiæ Romanæ autoritatem* inter ἀναπόδεικτα sive *indemonstrabilia* retulerimus, ipsamque adeo demonstrationum nostrarum seriem à Verbo DEI ordiendam esse statuerimus, id superiori jam epistola fusiùs est explicatum. Quare ad institutum ipsum nunc accedemus, atque omnes per universam Theologiam, à Lutheri, & Calvini Sectatoribus in controversiam vocatas propositiones, primum nude simpliciterque proponemus, dein singulis, ubi opus erit, explicationem, ac postremo loco demonstrationem subjiciemus. Quantum autem ad probationis formam attinet, animus quidem erat *syllogisticis figuris* uti, verum consilium postea mutavimus, consultiusque judicavimus, rationes nostras libero potius atque continuo sermone exponere, quam eas vel ad *Barbara* sinum effigiare, vel in *Celarentis* aut *Felaptontis* includere modulos, præsertim cum omnis illa syllogistica textura, si ad Vos respiciam, inutilis penitus fuisset atque supervacanea. Audio enim omnia quæ vel oculis vel auribus vestris usurpatis, ubi vel extimam *pinalis* vestræ *glandulæ*

dula superficiem attingunt, vi quadam plane mirifica, & tantum non *transubstantiativa*, in *formales* syllogismos confestim *triangulificari*.

QUOD IGITUR TOTI SACROSANCTÆ MONARCHIÆ FELIX FORTUNATUMQUE, & Omnibus, qui Papæ Numen invocant, ad vitam opimius splendidiusque transigendam, utile sit atque salutare, esto.

PROPOSITIO I.

Ad obtinendam salutem Religio aliqua est absolute necessaria.

EXPLICATIO.

CUM propositum nobis fuerit non nisi ea demonstrare Catholicæ Fidei capita, quæ à Lutheri & Calvini Asseclis impugnantur, mirum fortassis alicui videbitur, quod isthanc Propositionem probandam susceperimus. Eam enim & illi non tantum ut veram defendunt, sed etiam ut necessariam urgent, & adversa sentientes ex ipsa hominum societate ejiciendos existimant. Mirari tamen ille desinet, ubi cognoverit, eandem quidem verbis, sensu vero diversissimam ab Hæreticis sententiam statui. Nam quantum quidem ad vocem RELIGIONIS, idem Illis sonat atque Nobis; *metum* scilicet *Invisibilis alicujus, & supra humanam conditionem elatæ Potestatis, quæ à Mortalibus, ut pote inferioribus atque impotentioribus, submisso cultu est prosequenda.* Def. 1. Def. 2. SALUTIS vero vocabulum, licet *generatim* ab utraque partium eodem sensu accipiatur, pro *summo* nimirum atque *extremo Veritatis, Pietatis, & Sanctitatis, adeoque universæ Religionis fine*; *speciatim* tamen diversissimo usurpatur significatu. Cum enim

ex *axiom. unic. ep. prim.* illud solum pium, verum & sanctum censeri debeat, quod ad Ecclesiæ, id est, ex *def. un. ib.* imperii Pontificii defensionem atque amplificationem facit, necessario colligitur, voce SALUTIS, nihil aliud Nobis significari, quam *aspectabilis illius, quod sub Christi nomine Vicarius Ejus in terris exercet, Dominii magnitudinem, atque perpetuitatem.* Hæretici vero longe aliter vocabulo isto abutuntur, ad notandum scilicet nescio quod imaginarium Christi regnum, quod *invisibile* dicunt, heic quidem terrarum *internum*, in cœlis vero *æternum*, & quod cum nostra salute, id est, cum Romani Imperii incolumitate consistere posse diserte negant. Ubi, ne quis forte erret, in transitu observandum, *Imperii Romani* nomine haudquaquam nobis intelligi profanum illud, quod vulgo hodie vocant l'Empire d'Allemagne, Germanis **das Römische Reich**, sed isthuc nostrum vere sacrum, imo sacerrimum, quod Pontifex Noster Vice-Deus in terris administrat. Nam quantum ad Cæsares, & reliquos Mundanos Reges, illi nec Romæ sunt, nec in urbem illam quicquam obtinent juris, imo quicquid habent, solius Ecclesiæ beneficio possident, tanquam *feudum*, eoque nomine Ipsius sunt *Vasalli*, unde imperite & ridicule admodum, Romanorum sive Imperatores, sive Reges vocantur.

Def. 3. (margin)

Hæreticorum igitur explicatio toto Cœlo à nostra distat, dum illi per *salutem* intelligunt eam, quam immortalitatis nimium avida, ac proinde credula Mortalitas, in Elysiis, credo, campis fruendam exspectat, beatitatem; nos vero certam ac præsentem felicitatem notamus; quam posteriorem significationem priori nobiliorem longe atque excellentiorem esse, & ad farinam, quod aiunt, multo plus facere, vel inde patet, quod ex omnium Prudentum judicio, *bona certa, atque præsentia, futuris & dubiis sint præferenda*, adeoque & *Ecclesia de præsentibus semper gaudeat.*

DEMONSTRATIO.

CUM per *Salutem* nihil aliud intelligatur quam Ecclesiæ incolumitas, *ex def. Prop.* 1. Ecclesia autem *ex def. un. Epist.* 1. sit regnum spirituale, quod in metu & obedientia spirituali, adeoque *ex def.* 1. *prop.* 1. in religione unice consistit, necessario colligitur, salutem sine aliqua religione obtineri non posse; id quod erat demonstrandum.

Vis hujus complexionis adeo evidens est & firma, ut non sapientes solum omnes Legislatores, & Rerumpublicarum Architecti, ab omni ævo eam observaverint, sed & pueri hodie in scholis discant, Remp. etiam mundanam consistere nullam posse, nisi ipsi vel præstruatur, vel prætexatur saltem Religio. Politicorum vero Cyclici quique scriptores (quorum innumerabilem in Germania vestra *pullulaginem* hoc seculo *vermiculari* Eminentissimus Noster *Richelius* solebat dicere) ex *Platone*, *Aristotele*, *Tullio*, *Seneca*, ad nauseam usque sexcenties dictant, ac millies consarcinatis systematibus repetunt, Religionem Imperiorum fundamentum esse. Quod quidem non adeo operose erat inculcandum, cum nemo de eo dubitare possit, nisi qui & expers plane sit omnium rerum & in omni Rep. peregrinus. *Quod si* enim, ut cum *Plutarcho* loquar, *universum terrarum orbem perlustres, invenire possis urbes muris, literis, legibus, domibus, numismate carentes, gymnasiorum & theatrorum nescias: urbem templis Diisque carentem, quæ precibus, jurejurando, oraculis non utatur, non bonorum causa sacrificet, non mala sacris avertere conetur, nemo unquam vidit. Facilius ego urbem condi sine sole posse putem, quam opinione de Diis penitus sublata, civitatem coire, aut constare.* Atque hoc est quod *Savaedra*, cum erubesceret iterum dicere, quod toties dictum esset, pingere maluit, Reip. *columnis*, *legibus puta*, *in* *Contra Coloten.*

Essais l. 2. c. 16. *aere fluctuantibus*, nisi religionis basi innitantur. Idem, sed nove & breviter, ut pleraque, *Montanus* noster; *Toute police a un Dieu a sa teste.* Nimirum *hominum prudentium & sapientium negotium semper fuit, populum in religionibus fallere*, ut pulchre notavit *D. Augustin. de Civit. Dei lib.* IV. *cap.* 23. *Ut enim actiones venerabiliores fiant, ad Deum sunt referendæ*, *ex consilio Camp. de Mon. Hisp. cap.* 9. quandoquidem *Omnes Divinam potentiam pluris faciunt, quam humanam*, ut recte observavit *Sanctissimo Papæ Alex.* VI. *à Conciliis* sapientissimus *Machiavellus in discurs. de Republ. l.* 1. 11. Nec, si Hominis naturam consideres, res aliter se habere potest. Sunt enim omnes homines natura æquales, ut vere *Hobb. de Civ.* unde ex naturalis illius æqualitatis sensu, adeoque ex generali atque omnibus mortalibus communi ambitione, non ita facile se homo homini, quam Deo subjicit. Ut vero homo ineluctabili necessitate compulsus, in societate vivere possit, pactis quidem & legibus sese obstringit, verum illæ leges non nisi in externos actus, & eos quidem certis rationibus probatos, armantur, adeo ut non tam ipsa scelera, quam scelerum deprehensio, nec tam malitia, quam imprudentia puniri videatur. *Quisquis igitur injurias, adulteria, rapinas, homicidia, occulte committere possit, is certe leges humanas parum curabit, nisi lex alia sit, quæ intus, & in animo male agenti intentet minas.* Hinc *Polybius* postquam narrasset, *religionis curam superstitionemque apud Romanos tantopere auctam esse*, ὥστε μὴ καταλιπεῖν ὑπερβολήν, tanquam ex profundis tenebris lucem aliquam eminus adventantem per rimulam conspiciens, addit: ἐμοί γε μὴν δοκοῦσι τοῦ πλήθους χάριν τοῦτο πεποιηκέναι. πᾶν γὰρ πλῆθός ἐστιν ἐλαφρὸν, καὶ πλῆρες ἐπιθυμιῶν παρανόμων, ὀργῆς ἀλόγου, θυμοῦ βιαίου. Λείπεται, τοῖς ἀδήλοις φόβοις, καὶ τῇ τοιαύτῃ τραγῳδίᾳ τὰ πλήθη συνέχειν. Hæc Stratagematographus iste, cui si quis nolit credere, næ ille damnandus est, ut non *Lipsii* solum *Monita* (est enim exiguus nimis libellus) sed ponderosa ipsius

Fr inn. ad. Ant. Fabr. de relig. veg.

R. P. F. *Adami* **Kunken** Politica, cum omnibus suis notis & appendicibus, & universis Germanorum Locis Communibus, jejuno stomacho, ac sicco gutture deglutiat. Sed ohe! ad institutum.

Quod si igitur ad quodvis Imperium stabiliendum atque conservandum, necessaria sit religio, quanto magis ea ad hoc nostrum requiritur, quod totum sacrum est atque spirituale, nec à Profanis Hominibus, sed à sacratissimo Pontifice administratur. *Per religionem*, inquit, sæpius jam laudatus nobis *Thomas*, *Papa dominatur Europæ, Asiæ, Africæ, America, & ut uno verbo dicam, omnibus Christianis hujus mundi. Qui enim Religionis Majestate pollent, iis obsisti non potest. Aspice Samuelem, qui Saulum solio imposuit, rursusque deposuit, electo Davide. Papa vero quid non in isthoc genere ausus est atque effecit? Aspice Mosen, qui solus cum Levitis & Sacerdotibus, arma induit contra populum Israeliticum rebellantem, & contra Principes, qui cum uxoribus suis millionem numero excesserant, atque armis unius tribus sacerdotalis, trucidavit una die trigesies ter mille homines.* De his Sacerdotibus vere dici potest, quod in eorum manibus *vivus sit sermo* D E I *& efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum*, ut ait *Anonymus* quidam in *Epist. ad Judæos, cap.* 4.

De M. H. c. 19.

Id. c. 18.

PRO-

PROPOSITIO II.

Religio autem naturalis ad salutem non sufficit.

EXPLICATIO.

Def. un. PEr religionem naturalem, intelligimus; *comprehensionem notitiarum de superiori aliqua & invisibili Potestate, sive illæ humanis mentibus congenitæ sint, sive ex contemplatione Universitatis Rerum, certâ quadam ratiocinatione collectæ.* Notationes illæ Nostratibus dicuntur *Les cinq point du Catechisme des Deistes*; Germanis, **die fünff Haupt stuck der allgemeinen naturlichen Religion.** Explicavit eas inter alios ex Nostris quidem, Venerabilis Pater *Garassus*; inter Hæreticos vero *Herbertus*, in Theologia sua fundamentali, quam duobus libellis, altero *de Laicorum*, altero *de Gentilium religione* est complexus; quorum tractatuum priori, obstetricatus est Vir omni Omnium laude & veneratione major, atque eo ipso nomine nobis non nominandus; alteri vero sesquihæreticus ille Belga, quem nostis, ingeniosissimus *Isaacus Vossius*. Recensentur autem articuli isti hoc ordine. 1. Esse aliquod supremum Numen. 2. Numen illud coli debere. 3. Virtutem, cum Pietate conjunctam, optimam esse rationem Cultus Divini. 4. Resipiscendum esse à peccatis. 5. Dari præmium vel pœnam post hanc vitam.

Nos quinque ista axiomata, adeoque religionem naturalem, negamus sufficere ad salutem.

DE-

DEMONSTRATIO.

EX quinque iſtis modo commemoratis religionis naturalis capitibus, non ſequitur Omnes Mortales Romano Pontifici obedientiam debere. Poteſt enim quis credere 1. *eſſe quoddam Numen*, ſicut non credat Alium, præter Reges ac Principes, Numinis iſtius Vicarium, eumque Univerſalem & Spiritualem in terris exiſtere. 2 Poteſt credere *Numen illud coli debere*, nec tamen inde perſuaſum habere Pontificis noſtri vel nates vel pedes, (perinde enim eſt, cum totus uniformiter ſit ſanctus) eſſe deoſculandos, aut ipſum in elevatione ſuper Altari adorandum. 3. Poteſt credere *virtutem, cum Pietate conjunctam, optimam eſſe rationem cultus Divini*; dubitabit tamen, an Virtus omnis conſiſtat in liberalitate erga Clerum, & an omnis Pietas cœcâ erga Eccleſiam obedientiâ abſolvatur. 4. Poteſt credere, *reſipiſcendum eſſe à peccatis*, licet ſacramentalem Pœnitentiam penitus ignoret, nec ſacro aliquo ſiclo à ſacerdote abſolutionem redimendam putet. 5. Tandem poteſt credere, *dari præmium vel pœnam poſt vitam hanc*, licet forte exiſtimet, Poëticum fuiſſe, ac minus ſincerum iſtud *Sinceri Actii* ad *Clementem* alloquium. Sannaz.

Magne Parens, cuſtoſque hominum, cui jus datur uni, Claudere cæleſtes, & reſerare fores.

Proinde ex defin. 1. & 2. propos. & defin. 3. prop. 1. Religio naturalis non ſufficit ad ſalutem. Id quod erat demonſtrandum.

CORR-

COROLLARIUM

Ergo, ex solo lumine naturæ non constat, Pontificem Romanum esse Dominum Universi, nec mysterium hoc omnibus Gentibus est revelatum.

SUNT, qui objiciunt, omina Gentilium, oracula, & auguria, quibus Romanæ potentiæ æternitas, ab antiquissimis temporibus fuit præsignificata. Enimvero fateor, mirabile esse, atque omnium, & quatuor & duodecim Hebræorum Vatum oraculis, & Urbis Romæ primordiis, longe vetustius istuc Prophetæ *Homeri Iliad.*

Νῦν δὲ δὴ Αἰνείαο βίη τρώεσσιν ἀνάξει,
Καὶ παῖδες παίδων, τοίκεν μετόπισθε γένωνται

Nunc autem Trojanis Aeneas sceptra tenebit,
Et Nati Natorum, & qui nascentur ab Ipsis.

Quippe Jupiter Romanis,
——*nec metas rerum, nec tempora ponit;*
Imperium sine fine dedit; ——

Ut Maro postea vaticinatus. Nec per viros tantum sed. & per mulieres fatidicus ille Spiritus Romani Dominii æternitatem prædixit. Legimus enim istuc *Erinna* Poetriæ, quod, ut Delphicam majestatem propius accedat, Græco sermone referemus;

Χαῖρέ μοι Ῥώμα θυγάτηρ Ἄρηος
Χρυσεόμιτρα, δαΐφρων ἄνασσα,
Σεμνὸν ἃ ναίεις ἐπὶ γᾶς ὄλυμπον
Αἰὲν ἄθραυστον.
Σοὶ μόνᾳ πρέσβιστα δέδωκε μοῖρα
Κῦδος ἀρρήκτω βασιλῆον ἀρχᾶς,

Ὄφρα-

Ὄφρα κοιρανήϊον ἔχοισα κάρτος
Ἀγεμονεύῃς.
Πάντα δὲ σφάλλων ὁ μέγιστος αἰὼν,
Καὶ μεταπλάσσων βίον ἄλλοτ' ἄλλως
Σοὶ μονᾳ πλησίστιον οὖρον ἀρχᾶς
Οὐ μεταβάλλει.

Quæ Romano idiomate ita se habent;

Filia ó Martis mihi Roma Salve,
Aureo regina decora cultu,
Quæ vel in terra *stabiles Olympi*
Incolis arces.
Nam dedit soli Tibi cana Parca,
Regium sceptrum *minime atterendum*,
Ut potens rerum domineris una,
Imperitesque.
Ipsa quæ gaudet variare cuncta,
Resque transformans Hominum Vetustas
Spirat hæc uni tibi semper auram à
Puppe secundam.

Nam ex *Chæronensis* augurio, *Fortuna quidem alata est & vaga, & modo Assyrios, modo Medos, Persas, Macedones, Carthaginenses lustravit, Eosdemque destituit, sed ad Tiberim alas posuit, volubilem globum reliquit. & urbem perpetim inhabitatura intravit.*

Tandem & in extremam admirationem merito omnes rapit Vates *Venusinus*, qui non Romani tantum Imperii, sed Pontificatus quoque nostri perpetuitatem, æthereo, quo repletus erat, spiritu agitatus, præcinuit;

Non omnis moriar, multaque pars mei *l. 3. Od. ult.*
Vitabit Libitinam; usque ego postera
Crescam laude recens, DUM CAPITOLIUM SCANDET CUM TACITA VIRGINE PONTIFEX.

Id est, *in æternum.* Quæ ultima verba Paraphrastes

phrastes noster Gallus, Venerabili *Marolio* longè venustior, prægnantibus vocibus ita reddidit; *tandis que le Pontife montera au Chateau de St Ange quelque religieuse, qui le laissera faire & ne dira mot.* c'est á dire, *tandis que le Monde durera.* In quem locum novissimus Commentator monet inspiciendas esse Pontificum; itemque Dominarum *Maroziæ, Theodoræ, Vannociæ*, & *Olympiæ* vitas, non sane quas Hæretici scripserunt, sed quas nuper *Lugduni* edidit *Rev. P. F. Franciscus Carriere, Aptensis Minorita Convent D. Theol.* amicus noster singularis, & quem honoris causa nominamus.

Sunt igitur qui existimant, Hominem attentum, & salutis cupidum. ex his & consimilibus Gentilium oraculis, Pontificii Imperii Divinitatem atque æternitatem, colligere facile potuisse, adeoque *Romanæ Ecclesiæ Potestatem* *EX IPSO LVMINE NATVRAE* Mortalibus innotescere.

Verum enim vero quicunque illi sint, qui contra *Corollarii* nostri veritatem talia objectant, judicio quidem meo oppido falluntur. Nam primum quidem oracula ista nequaquam Universali Naturæ Lumini, sed vel Paucorum astutiæ, vel Lectorum potius & Interpretum, quam Autorum ingenio sunt adscribenda, neque ad Naturalem religionem, sed ad δαιμονίων διδασκαλίαν, hoc est, ad potissimam partem mystici Choragii pertinent. Deinde, licet illa præsignificent Imperii alicujus Romani, atque in eo Sacerdotalis Ordinis æternitatem, minime tamen isthanc portendunt Monarchiam, quam in universum fere terrarum orbem *Pro-Christus* Noster extendit. Hoc enim *est mysterium à seculis absconditum, nec nisi ultimis temporibus revelatum, quod nec oculus antea viderat, nec audiverat auris, neque in cujusquam descenderat mentem.* Quippe inter profanum illud Regum, Consulum, aut Cæsarum Imperium, cui olim *Roma* obnoxia fuit, & inter hoc nostrum, immensa interjecta est abyssus, illudque ab isto superatur.

Longius terræ plaga quam remote
Distat Olympo.

Ele-

Eleganter discrimen hoc explicuit *Nepotismi* Scriptor, cujus legendi mihi studiis tertius demum copiam fecit R. P. *Semportus*, & ex quo, cum dubitem an ad manus vestras jam pervenerit, paucula isthuc afferenda duxi; *Parve nata Roma per signoreggiar l'Universo, e cio si può dire cou buona raggione, mentre l'ha signoreggiato e signoreggia. —— Ma nel tempo che Roma era Republica, nel tempo che gli Imperadori erano in Roma, Roma non s'ingeri mai a commandar le conscienze, ne ubligo in alcuni tempo, L'Anime degli Huomini, a render tributo cosi grande al Vaticano.— — Il Pontefici tutto al contrario confondeno insieme, e lo Spirituale & temporale, volendo di queste duc potenze un sol corpo, & attaccandosi piu allo spirituale che al temporale, obligano e i Prencipi e i Popoli a prestarli un' ubbidienza si essatta che la sola memoria spaventa il pensiere ed il cnore, Quel chiudere i Pontefici le porte del Paradiso al lor modo, quelle aprir quelle dell' Inferno al loro piacere; obliga i Popoli a scordarsi della ubbidienza dovuta a loro Prencipi, e di prostrarsi riverenti a loro piedi. La Republica, che dominava il Mondo con la politica, gli Imperadori Romani che lo signoreggiavano con l'armi, i Tiranni che lo forzano con la Tirannia, non penetrarono mai massime cosi recondite, ne seppero humiliare i Popoli alla lor divotione, come s'humiliano al presente* Hæc Ille. Ex quibus omnibus constat, vanum esse quod Nonnulli dicunt, universalem Pontificis nostri Monarchiam, ex lumine Naturæ pervideri posse. Proxime ad alia progrediemur. Vos vero quam optime valete, *Viri Reverendissimi.* Paris. in Conv. maj. Id. Novembr. 1666.

Il Nipotismo di Roma part. 1. lib. 1.

JANI ALEXARDRI FERRARII

Cœnobitæ Augustiniani.

De

Utilitate atque Necessitate

CATHOLICÆ FIDEI,

EPISTOLA QUARTA,

Ad Reverendissimos Viros,

ADRIANUM & PETRUM

DE

WALENBURCH

VIRI REVERENDISSIMI

B exortu pene Urbis Martiæ strenarum usus adolevit, autoritate Tatii Regis, qui verbenas felicis arboris ex luco Strenuæ, anni novi auspice, accepit. Nomen indicio est, Viris Strenuis hæc convenire ob virtutem, atque ideo Vobis hujusmodi insigne deberi, quorum divinus animus

mus magis testimonium vigilantiæ, quam omen expectat. Agnoscitis *Symmachi* verba, quibus Ille *Valentin. Theodos. & Archadium* Augustos olim est veneratus, sed quibus *Reverendissimas Vestras Dignitates*, potiori longe jure, majorique merito, nunc compellamus, quod *strenuam* adeo operam, non profani alicujus Imperii causa, sed pro sacro Ecclesiæ Romanæ Principatu, hactenus navaitis. Vos enim estis, *qui mandato Sanctissimi D.* N. *Alexandri* VII. *ad Rheni tractum tunc Nuntii Apostolici* (*super quem nunc sint preces & pax in Castello Gandolphi*) ex armamentario vestro primi protulistis tela novæ plane fabricæ, ac Priscis Moralibus incognitæ, *AUXILII* nimirum *SCUTUM*, & *GLORIÆ GLADIUM*, *quæ quanto terrori fuerint Protestantibus, Evangelicis, Reformatis* (*quibusvis tandem censeri velint nominibus*) *satis constat ex altis clamoribus, atque* *In præf. Meth. August. edit. ult.* *ibid.*

horrendo ululatu,

Quo Illi aerem undique complerunt. Adeo, ut circa illa ipsa tempora (agebatur autem annus fere hujus seculi quadragesimus tertius) *Catti* trans Taunum, & Melibocum excitati, ad arma fortius conclamaverint, suaque adversus Ubios, quorum sedes tunc habitabatis, præsidia locaverint, tanta cum trepidatione, ac si extremum sibi metuerent à redivivo *Germanico*, aut *Silio*, exitium.

Sed non ob Vestram solum *Strenuitatem strenas* Vobis Catholica Ecclesia debet, verum etiam propterea, quod unper Calendis ipsis Januariis arma illa vestra à rubigine quidem nonnihil exesa, sed de novo expolita, *Venerabilibus Archiepiscop. Moguntino, & Coloniensi, Pastoribus, & animarum curam gerentibus, strenæ loco* obtulistis, simul ipsos cohortati, ut *novo isto anno, novis animis Hæreticos vincant, deque iis*, si minus publice atque solenniter *triumphent*, intra conopea saltem sua, festive ovantes tripudient. Postulant enim strenarum leges, ut Donan-

 tibus

tibus ἀντίδωρα mittantur, quandoquidem ex veteri instituto, munera

Hoc damus, alternis accipimusque, die.

Quare cum doni illius usus sit omnibus communis, adeoque ad me etiam pertineat, ne inter Alios & ipse ingratus esse existimarer, Vobis, *Viri Reverendissimi*, & ob publicæ salutis defensionem, & ob eximiam Vestram liberalitatem, munusculum aliquod offerendum judicavi; non sane *auro ductum*, cum pro Cœnobitica nostra paupertate, *divitis metalli honore non gaudeamus*; sed, quale à tenuitate mea proficisci potest, chartaceum istuc, quo nonnullas consignavi nuper à me ceptas, Vobisque inscriptas, Catholicæ Fidei demonstrationes.

In quarum serie, ut ad ipsam rem accedamus, ex instituti nostri ratione nunc sequitur

PROPOSITIO II.

Ad obtinendam salutem, sive ad Regalem Pontificatum Romæ stabiliendum, atque conservandum, opus est, præter religionem Naturalem, alia, quæ supernaturalis dicitur.

EXPLICATIO.

Quod per *salutis adeptionem* nihil aliud significetur, quam *Regalis Romani Pontificatus stabilimentum*, ex *Prop. I.* aperte constat. Unde & nos vocibus istis eodem sensu promiscue utemur; id quod hic semel monuisse sufficiat.

Per

Per *supernaturalem* vero *religionem*, intelligimus illam *dogmatum ac rituum congeriem, quæ non ex communi, atque omnibus usitato Rationis dictamine, sed ex singulari aliqua, & immediata Numinis revelatione, uni alicui, vel paucis Mortalibus innotuisse, atque ab iis ad alios propagata esse dicitur.* Quam descriptionem si conferas cum *def. un. prop.* 2. facile intelliges, quodnam inter utrumgue religionis genus sit discrimen. Enimvero & hanc, quam *supernaturalem* dicimus, *civilem* quoque nominare possemus: vel enim ad civitatem solum constituendam atque conservandam est excogitata; vel, si Ipsum Deum revera Autorem habeat, & ad sublimiorem, æternumque finem destinetur, non minus tamen huc conducit. Ne dicam quod legibus civilibus ocservautia ejus ut plurimum imperetur; adeoque & illo sensu *civilis* dici possit. Ista tamen appellatione, quoniam nullam Audientibus ingerit religionis venerationem, abstinere maluimus, quemadmodum & voce *præternaturalis*, utpote quæ nescio quid alienum, & odiosum sonat. *Supernaturalem* igitur diximus, vocabulo ex nobiliori particula composito, quodque menti nostræ augustiorem quandam ideam imprimit. Def. un.

DEMONTS RATIO.

Quandoquidem *ex Prop.* 1. ad Sacri Imperii constitutionem necessaria est aliqna religio; Naturalis vero *ex Prop.* 2. non sufficit; oportet utique, ut in hujus opem atque supplementum, altera illa accedat, quæ supernaturalis dicitur. Id quod erat demonstrandum.

Simplice illo, quem Natura omnes edocuit, cultu, vix ulla unquam Civitas contenta fuit; sed semper eum vel ceremoniarum illustravit splendore, vel novorum dogmatum accessione adauxit; sive illa ab

aliis tradita acceperit, sive suopte excogitârit ingenio: adeo ut si universalis omnium Hominum consensus, ad veritatem aliquam stabiliendam, sufficiat, hinc quoque firmiter concludi possit, supernaturali aliqua opus esse religione. Quod si autem solennior illa, atque operosior cultûs divini Pompa, ad quamcumque Remp. Conservandam requiritur; nemo ita stupidus fuerit, quin pervideat, quantopere ea ad nostrum Imperium sit necessaria, utpote quod totum, quantum quantum est, in sacri choragii institutione, defensione, atque amplificatione consistit.

PROPOSITIO IV.

Religio illa supernaturalis ita debet esse comparata, ut ex se, & principiorum suorum natura, ad salutem collineet.

EXPLICATIO.

Duo sunt *mediorum* genera; alia *ex se & suo ingenio* ad scopum aliquem feruntur, alia vero, *præter suam naturam*, *arte* quadam eo intorquentur. Illa plana sunt, nativa, genuina, recta; hæc violenta, artificiosa, fucata, obliqua: illa proinde faciliora ac firmiora, hæc difficiliora ac lubrica, & quæ, si maxime ad institutum nostrum inflectantur, ex improviso sæpe nos destituunt, & ad Naturam suam subitò recurrunt. Quandoquidem autem, ut in scholis loquuntur, *Mediorum bonitas in relatione & sufficientia ad finem unice consistit*, utpote *à quo illa & amabilitatem omnem, & ordinem, & mensuram accipiunt*, necessario colligitur, ea perfectissima

ma esse atque optima, quæ ab ipsa natura, internisque principiis, ad finem aliquem obtinendum sunt destinata.

DEMONSTRATIO.

Cum *ex prop.* 3. religio supernaturalis sit medium ad salutem necessarium; *ex hypoth.* autem *Ontosoph. hujus Prop.* illa mediorum sint optima, quæ suapte natura ad finem aliquem feruntur, consequitur necessario talem religionem supernaturalem statuendam esse, quæ ex se, & principiorum suorum genio ad salutem tendat. Id quod erat demonstiandum.

PROPOSITIO V.

Ubi igitur per Antecessorum, sive inscientiam & imprudentiam; sive malitiom, sive contraria nobis studia, jam aliqua supernaturalis religio invaluit, quæ ad nostram salutem non conducit, deleri eam oportet.

EXPLICATIO. ET DEMONSTRATIO.

Cum vel *Ramistarum* tyrunculi norint, *media non esse nisi propter finem, adeoque & hoc sublata*

lato illa tolli, ampliori explicatione non est opus.

Certe hæc non ignoravit, quantumvis rudis cætera, atque indoctus ille Camelarius *Muhammed*, qui ex Chadigæ amoribus imperium quæsiturus curculionis sui pretium, cum & veterum æmulorum suorum tribulium Koreischitarum idololatriam, Sabæorum religionem, & superstitionem Judæorum, & Christianorum fidem ab instituto suo dissidere animadverteret, omnia illa abolevit, aliumque substituit cultum ex superioribus commixtum, ac novis adauctum dogmatibus. Neque alio fine, abdicata illa Muhammedis doctrina, *Persa* recentius prophetantem *Alim* hodieruum sequuntur, nisi quod communem inimicis imperiis cultum periculosum fore credant, consultiusque existiment, inter Ipsos *intergerinum*, ex interpolata saltem religione, *parietem* statui.

Sed quid opus Infidelium recensere exempla, cum Deum Ipsum Autorem in hac causa laudare possimus? Is enim, cum suam in Israele Theocratiam per *Mosen* esset erecturus, non idololatriam solum, & rectæ Rationi dissentaneas opiniones, ritusque delevit, verum etiam ipsorum Noachidarum, admiranda *Seldeni* industria nobis nuper restitutam, religionem, novis præceptionibus, ceremoniisque cumulavit, eumque præscripsit cultum, cujus singula capita, licet ad mysticos fines referrentur, *Rationi* tamen *Status* quam maxime inservirent. Sed quam ipsam religionem, ut ut Divina autoritate stabilitam, multisque miraculis atque prodigiis formidabilem, *Jeroboamus* postea non parum immutavit, quando ex decem à Juda avulsis tribubus, novum imperium constiturus, sedem quoque religionis novam constituit.

Verum de his, ubi *Superiorum indulgentia* optatum mihi, meoque genio, conveniens otium nancisci potero, animus est aliquando fusius differere, desumto tractationis argumento ex *Maimonidis More Hannev. part. III. cap. XXVI.* & *Regis Cosareorum part. IV.* §. 13. quem utrumque librum,

Jud

si animus forte horret *Reuchlinistico*, ab Academia vestra jam olim damnato, charactere exaratum perlegere, in Cœnobii nostri Bibliotheca habemus lingua (*al vostro servitio*) Latina expressum, à Celeberrimo inter Judaizantes Calvinistas interprete, *Baxtorfio* Filio, nuper quidem denato, sed cujus, & propriam, & paternam gloriam, in Nepote ubertim revirescere narrant semi-hæretici *Flavignii* nostri discipuli, adeo ut si quis fortean inter legendum occurrat scrupulus, superstitem sciatis qui omnem possit eximere.

PROPOSITIO VI.

Illa igitur religio supernaturalis, quæ ad salutem non conducit, quam ocyssime uno impetu & aperta vi destruatur, modo id tuto & commodè fieri possit: sin aliter carptim ac sensim, lentisque artibus immutetur, servata semper eadem externa specie, donec ad salutem comparandam sit profectè qualificata.

EXPLICATIO.

DUplici potissimnm ratione aboleri aliquid potest; vel manifesto scilicet atq; violento molimine, vel occultis insidiis, tacitisque progressibus. Prior ille modus commodissime adhibetur, quando ea, quæ deleta cupimus, paucis, iisque solidis, & in omnium oculos incurrentibus partibus consistunt, ita

ut nec varios admittant gradus, nec diversis sese habeant modis, adeoque particulatim dissolvi & occulte labefactari vix possint. Isthæc consultum est uno ictu dirui atque simul tota subverti. Si enim eorum ruinam lenta opera, ac leviori brachio moliaris, frustra eris, nec quicquam efficies, nisi quod intempestive consilium tuum prodes, Aliosque excitabis, ut primo statim limine, Te tanquam Corruptorem & Novatorem inclament, & omnia curiosius observent, & ad validius tibi resistendum instrumenta congerant. Verum ibi ante omnia accurate Tibi erit perpendendum, an iis sis instructus auxiliis, iisque præsidiis munitus, quæ rebus uno impetu evertendis, & adversis omnibus opprimendis atque frangendis sufficiant. Quod si enim tantæ vires Tibi non suppetant, alteram tentabis viam, qua laneis pedibus, suspensoque gradu, ac velut per cuniculos ad Institutum pervenias. Atque hæc posterior via maxime ineunda est tum, quando ea quæ abolitum imus, ex plurimis partibus constant, iisque & variis, & minus conspicuis, & quæ & augeri & minui, & intendi & remitti, & multis modis commisceri, adeoque varie se habere possunt; ita ut licet revera immutentur, in eodem tamen statu permansisse, vel saltem ab eo non multum recessisse vulgo videantur. Nam si cunctas illas partes simul removere, iisque omnibus una opera novas substituere velis, fieri non potest, quin turbas concites quam maximas, summamque inducas confusionem, ex qua vel nunquam eluctoris, vel cum ignominia pedem cogaris referre, vel denique Pestilentissimam Tibi confles invidiam. Estque hoc imprimis observandum, quando ea, quæ evellere conaris, jam altas egerunt radices,

Et jam per longas invaluere moras.

Ut enim semper aliàs, ita hic maxime, mutationes vehementes atque subitaneæ sunt periculo-

ſæ; unde & in *Propoſitione* noſtra diximus, religionem ſupernaturalem, quæ jam inolevit, ſed ad noſtros uſus eſt inepta, uno impetu debere quaſſari, *MODO ID TUTO ET COMMODE FIERI POSSIT*; ſin; alteram inſiſte viam, tutiorem longe, & non rebus ſolum, ſed & Hominum ingenio magis accommodatam. Ita enim à Natura comparati ſumus, ut blande induci & circumveniri malimus, quàm aperte cogi, & lenitatem, quamvis inſidioſam atque fallacem, lubentiùs admittamus, quam vim manifeſtam; Quin etiam ubi nobis imprudentibus negotium ad finem eſt perductum, licet poſtea nos deceptos deprehendamus, ſolemus tamen ut plurimum præſenti rerum ſtatu conquieſcere potius, quàm priſtina, magna cum difficultate dubioque eventu, revocatum ire.

Continet autem poſterior iſthæc methodus duas præceptiones; quarum altera, *ut ſenſim atque occulte res immutentur*; altera, *ut earum eadem retineatur externa ſpecies*. Quæ duo ſi recte obſerventur, incredibiles produ cunt fructus; & qui ipſam, ſi *D Aquinatem* audias, ſummi Numinis Omnipotentiam excedere videntur. Iis enim efficitur, *ut partibus ſingulis, tandemque omnibus ſublatis, totum nihilominus integrum permaneat*: quo contradictionem tamen implicari *Thomiſtæ*, atque *Occamiſtæ* ad unum omnes docent, uti à meo beatæ memoriæ Præceptore D. N. de *Raconis in Coll. Navarræo* me olim audire memini. Verùm nos, *Scotiſtas* ſequimur; tum & (eos, à qnibus potius, quam à Theologis, Catholicæ religionis defenſionem, in poſterum ſperandam eſſe docuiſtis.) JURISCONSULTOS. Ita enim *Alfenus* l. 76. ff. *de judiciis. Proponebatur, ex his Judcibus, qui in eandem rem dati eſſent, nonnullos cauſa audita excuſatos eſſe, inque eorum locum alios eſſe ſumptos; & quærebatur, ſingulorum Judicum mutatio, eandem rem, an aliud indicium feciſſet? Reſpondi; Non modo ſi unus aut alter, ſed & omnes judices mutati eſſent, tamen & rem eandem, & judicium idem, quod antea fuiſſet, permanere, Neqne in hoc ſolum* In exam. princip

eve-

evenire, ut partibus commutatis eadem res esse existimetur, sed & in multis cæteris rebus. Nam & legionem eandem haberi, ex qua multi decessissent, quorum in locum alii subjecti essent, & populum eundem hoc tempore putari, qui abhinc centum annis fuissent, cum ex illis nemo nunc viveret; itemque navem, si adeo sæpe refecta esset, ut nulla tabula eadem permaneret, quæ non nova fuisset, nihilominus eandem navem esse existimari. Quod si quis putaret partibus commutatis aliam rem fieri, fore ut ejus ratione nos ipsi non iidem essemus, qui abhinc anno fuissemus, propterea quod, ut Philosophi dicerent; ex quibus particulis minimis consisteremus, hæ quotidie sex nostro corpore decederent, aliæque extrinsecus in earum locum accederent. Ubi *Glossatores* monent, *hoc obtinere in iis quæ successive, & per partes; non vero simul tota mutantur.*

Atque idem novi *Metaphysicorum* Doctores, ipsique etiam Hæretici, tradunt. Quorum omnium instar nobis erit *Claubergius*; Vir duplici quidem hæresi, & *Cartesianismo* nempe, & *Calvinismo* infectus; eoque duplici nomine, modo *Tutoburgensium* sepulcreta in nostra potestate essent, comburendus; sed Amplissimo tamen nostro *Clercelerio*, & Amicissimo *Rovræo*, ob singulare ingenii acumen, & orationis perspicuitatem, multum laudatus.

Ille igitur *Ontosoph.* §. 294. *Tota*, inquit, *hæc disputatio, de eodem ac diverso, potius ad modum cogitandi & loquendi pertinet, quam ad res ipsas in se spectatas. Unde sapientum, & vulgi, non eadem hac in re sententia & oratio; imo nec eadem sapientum inter se: quemadmodum, cum ex aliis constat exemplis, tum ex illa Philosophorum disputatione de nave Thesei, quæ legitur apud Plutarch. in Theseo.* *Iadit ult.*

§. 295.

Si non simul & semel, at paulatim & sensim sit mutatio facta, atque ita vix animadversa, res ple-

pleruṁque dicitur eadem. Sic ignis, qui (ut bene Aristot. lib de Juvent. cap. 5. fluminis instar perpetuo gignitur & fluit, quanquam id præ celeritate nos lateat, idem tota nocte putatur, si continuo foveatur alimento: At si extinguatur ignis semel totus, ac postea denuo excitetur, alius esse perhibetur. Si navis alicujus partes omnes eodem tempore destruantur, alia numero esse dicitur, quæ ejus loco è novis lignis exstruitur: At si per partes reficiatur navis, & plurium demum annorum decursu tota mutetur, non pauci homines, eandem esse, judicabunt; exemplo navis Thesei, in qua postremò, veteris ne una quidem tabula supererat. Hæc identitatis ratio tota ab incuria & inconsiderantia nostra pendet, utpote qui mutationem sensim & paulatim factam, etiamsi non minor sit eâ quæ simul & semel contingit, pro nulla fere habemus.

§. 296.

Licet omnia accidentia externa, quæ incurrunt in sensus, mutentur, dummodo maneat invariatum aliquod fundamentum, sæpe res eadem esse censetur. Exemplum habemus in cera liquefacta & fervida, respectu consistentis & rigidæ, in qua sensibilia cuncta variantur: Sed manet extensum & mutabile subjectum, certis proprietatibus ceræ essentialibus præditum.

§. 297.

Si manserint partes principales, licet minus principales pereant, totum judicetur idem. Ex. gr. si eadem vocetur domus, cujus fundamentum & muri conservantur, quamvis reliqua omnia destruantur.

§. 298.

Si vel tota mutetur materia, dummodo forma quædam eadem conservatur, totum haud raro dicitur idem

dem permanere. Ex. gr. eadem civitas vel Academia nunc putatur quæ ante centum annos, quamvis alii nunc exstant omnes cives, quam tunc fuere. Quid autem nomine FORMÆ *in talibus intelligendum sit, generali conclusione vix definiri queat. Nam, si Civitatem eandem dicas, quia eadem jura & privilegia & ordinem & locum retinet; non tamen iis vel omnibus, vel plerisque mutatis diversa illico putabitur. Academiæ manent eædem licet transferantur, ut fit tempore pestis, aut belli. Civitas potest ex urbe egredi.*

§. 299.

Omnis igitur identitas, quæ rebus tribuitur, requirit aliquod fudamentum, quod vel revera vel apparenter maneat immutatum. Unde & ipsa vel vere, vel apparentur tales; vel secundum esse, vel secundum dici tantum.

Miraremiui procul dubio, *Viri Reverendissimi,* quod *Metaphysicis* istis observationibus tamdiu immoramur; nisi Vos ipsi exploratum haberetis, hic totum sacrosanctæ Monarchiæ mysteriosum latere fundamentum; atque his incunabulis, ab ineunte Ecclesiæ ætate cœptum fuisse magnum istuc monstrum ali. Quare omnino operæ pertium existimo, ut hisce meditandis animum quam diligentissime advertamus; certo persuasi, quo penitiùs ista intellexerimus, eo feliciùs atque expeditius in reliquis omnibus nos esse versaturos. Neque in religione *rectificanda* quicquam ob veniet difficultatis, modo ex istis Principiis artem simulacra condendi, & larvas conficiendi, vel mediocriter addidicerimus. Cui rei magnam afferre potest facilitatem, quod artem colores obducendi, & fucos faciendi, jamdudum utilissima industria, ac summo humani generis commodo, in certum præceptionum systema concinnatam habemus; ad cujus quoque usum minori labore nobis comparandum, exempla in omni humanarum actionum genere occurrunt quam plurima

ma; quæ imitari possimus, quando & ipsa rerum Natura, & Hominum ingenia, varias nobis suggerent opportunitates.

DEMOSTRATIO.

Cum *ex prop. V.* ea religio, quæ ad sulutem obtinendam non est idonea aboleri debeat; *ex iis* autem *quæ modo explicata sunt*, aboleri non possit, nisi vel *vi*, vel *arte*; necessum est alterutrum modum pro temporum, & locorum, aliarumque rerum conditione adhiberi. Id quod erat demonstrandum.

Verum plura alias. Jam enim tabellarius urget. Ita valete in Domino. *Paris. è Conv. maj. Januar.* A. à beatæ Virginis puerperio cIↃ IↃ c LXVII.

JANI

JANI ALEXANDRI FERRARII

Cœnobitæ Augustiniani,

DE

CATHOLICÆ FIDEI

Utilitate atque Necessitate,

EPISTOLA QUINTA.

Ad Reverendissimos Viros

ADRIANUM & PETRUM

DE

WALENBURCH.

VIRI REVERENDISSIMI,

RISTEM BREVINGII Scholastici vicem ex animo doleo. Curavi jam hodie pro salute Ejus ad D. *Mathurini*, Scholasticorum omnium Patroni, pulvinaria rite adorari, & sacra celebrari quam solennissima. Audiveram quidem antehac sæpius ipsum λειποθυμία laborare; nesciebam tamen eo deventum, ut Bona Mens Eum perpetuo deficeret. *Guidonem* nostrum consului, Medicum, ut nostis, experientissimum, & qui Vos verbis su-

is

is quam officiosissime salutari jussit. Ægroti nomen subticui, morbum tantum exposui, ejusque symtomata. Jubet Ille *mediam pertundi venam*, tum eam adhibere medicandi methodum, quam *Stentorea* laborantibus præscripsit *Fabritius Bartolettus*. Adivi & alium Medicum; qui morbum istum in simplici ingenii marasmo consistere putat: veretur tamen ne in *totalem*, adeoque incurabilem cerebri cachexiam quam poxime divergat Ego meliora sperarem, modo vel semel Ipsi daretur ad se redire. Præsens forte esset medicamentum illud, quod vulgus nostrum *Antimonie*, Latino-Galli *Anti-monachum* vocant, & quod Hæreticis quibusdam accuratissime præparatum esse intelligo. Neque enim, credo, religio Ipsi erit ab Hereticis salutem petere, quam vel à Judæis Christiani receperunt. Verum hic sisto; neque Amicissimi Hominis fato jam Vos abunde afflictos, insuavioribus literis diutius detinebo. Dialogum mitto, quem heri ex Italia accepi, de quo quid sentiatis, quam primum mihi significetis, rogo. Paris. ex Conventu majori Cal. Maiis. CIƆIƆCL XVII.

Meth in Dyspnæam sive de respirat.

DIALOGUS

inter

Sonam & Rophæum.

Hebr. Sona *est inimica*; Rophe *Medicus*.

Sona Ecclesia Romana.

Roph. PEriculoso Te morbo laborare audivi, Bellissima Sona; unde huc accessi, ut pro ea animi devotione, qua & Parentem, & Sponsum Tuum colo, mea Tibi officia, Medicamque opem offerrem.

Sona. De Tua quidem in me benevolentia gratias Tibi debeo, Experientissime Rophæe, sed ut ista de causa ad me venires, nihil erat opus: Iniquam adversus

me

Lutherus, *Calvinus*, Ἀναθεματικοῖς. me famam spargunt Homines Invidi ac Malevoli; eosque inter, sceleratissimi. Transfugæ *Rethulus* & *Usinulca*, quos ego mecastor si haberem, adeo depexos darem, ut ——

Roph. Ne quæso irascaris, Dulcissima Domina.

Sona. Ecquis æquo etiam animo ista possit perferre? At nunquid ipse, mi Rophæe, & ex facie mea & ex totius corporis habitudine cognoscis, quam pulcherrime me valere?

Roph. Liceat, quæso, tua cum venia libere & apperte dicere quæ sentio. Puellula cum esses, minus quam nunc videbaris formosa. Nam & facies Tibi nigricabat quasi *solibus perusta*; & ex crebra αἱμοῤῥαγίᾳ corpusculum Tuum macilentius erat & aridius; necdum comptulos istos habebas cincinnulos; neque gestibus inerat lascivior illa agilitas; neque externum accesserat decus; non purpura, non palla auro intexta, non gemmis fulgida. Sordidam videre Te memini & pannosam, longe infra dignitatem Natalium Tuorum, dignitatisque Hymenæi. Jam vero Te habitiorem ac superbiorem video: Vultus Tui blandiores illecebræ; & frons generosior; & elata incessûs majestas; & nitidior corporis cultus; & vestium splendor; supellectilis apparatus; & ebore istuc atque auro renidens lacunar oculos omnium adventantium, mentemque, ita perstringunt, ut *Divæ* instar hic sedere videaris. Verum ista omnia integram valetudinem haudquaquam promittunt. Non nescio proprium esse fœminarum laudari velle; neque Tibi visum iri inurbanum & invenustum, qui vitia Tua in os Tibi ingeram. Verum & Medici & Amici officium me (spero) reddet excusatum. Quando igitur Te propius contueor, fucata omnia (ingenue dicam) & ascititia comperio, nec nativum pulchritudinis florem, neque vegetum corporis deprehendo robur. Oculi ipsi, nescio quid veneni spirant, & tabe quadam infectos emittunt radios; itaque emplastra, quibus faciem hinc inde distinxisti, non tam nitorem ejus comendare videntur, quam maculas tegere, & morbi occultare indicia; neque est, quin videat, purpureum istum immixtum candido colorem, ceruſ-

cerussæ potius, & minio, quam efflorescenti sanguini deberi. Signa porro adsunt manifestissima, ex quibus fœda Te lue infectam suspicor, Cedo igitur, ex quo tempore Te morbus incesserit.

Quasi horam notaverim. Sona.

Necesse est utique tempus designes, ex quo cœpisti laborare, ut intelligam recens, an inveteratum sit malum. Roph.

Cedo igitur & Tu, Bone Senex, qua hora cœperis adeo morosus esse & importunus, Ecquo momento cœpisti senescere? Sona.

Eo ipso, quo nascebar. Roph.

Qui fieri potuit, ut adolesceres simul ac senesceres, cum duo isthæc sibi sint adversa? Sona.

Mitte argutari. Jam aliud agendum instat. Sed quid rides? Roph.

In mentem venit disputatio *Septimi* Amasii mei: Ille licet decrepitum sit silicernium, contendebat tamen heri se Juvenem esse. Aiebat, cum à nemine designari possit hora vel locus quo senescere, & viribus deficere cœperit, utique neminem dicere posse, quod consenuerit; atque inde colligebat se ab Omnibus debere haberi Juvenem, & succulentum quidem, integrique roboris. Atque ista ratiocinatione se adeo reficiebat, ut collectis omnibus phantasiæ viribus, fervidius mihi instaret, neque arctius complecteretur, quam Venerem suam *Mavors*, cum *Mulciber* utrumque reti suo involveret; sed mox nervum sibi deesse sensit miser. Sona.

Argute. Eadem scilicet ratione evinces Te Virginem esse, & integræ quidem sanitatis, cum horam nescias, qua Te lues isthæc primum incesserit, nec forte memineris, quo coitu prima susceperis contagii semina. Roph.

Fateor me ista in Calendario non scripsisse, neque ætatis ejus recordari, qua Virgo fuerim, aut esse desierim. Nam & *infans cum paribus inquinabar, & subinde prodeuntibus annis, majoribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perveni. Vitulum puella solebam tollere, quo facilius adulta taurum sustinere possem.* Sona. Petron.

Et tamen vel sanctissimis Vestalibus videbatis sanctior. Roph.

Sona. Vultum sane ad modestiam & pudorem ita didiceram componere, ut vel astutissimos Censores fefellerim. Non secus atque *Aretini Nanna*, quæ virginitatem suam sæpius vendidit, *che non vende un di questi pretacci la messoa nevella attaccando per ogni cita police a le chiese del suo contarla*.

Ragion. part. 1. giorn. 3.

Roph. Verum edissere, quo modo in istam vivendi rationem incideris, cum & nata fueris Patre sanctissimo, & destinata Sponso Nobilissimo, & educata singulari cura atque solicitudine.

Sona. Nosti, Amicissime Rophæe, Natales meos, & quo pacto sponso meo primis annis à Patre fuerim tradita; ut ad Ipsius ingenium lubitumque educarer. Nosti quo animo Ille ad Patrem abierit, non prius quam ad perfectam ætatem pervenissem, ad ibi rediturus, meque deducturus domum. Antequam discederet, mihi singulisque meis sororibus, Pædagogos præfecit; quorum cura, & vitæ exemplo, ad Pietatem & Castitatem excitaremur, & diversis instrueremur linguis; unde factum, ut *sororum mearum alia Græce, alia Persice, Arabice alia, alia Æthiopice loquatur*. Noluit eodem nos loco cohabitare, sed dissitis educi provinciis; sub *unius tamen fere Tutoris* imperio, qui & Bona nostra omnia administraret, & supremam in Pædagogos haberet potestatem. Vir ille erat ferocis ingenii, & qui me sororesque meas durissime habuit; sive ex occulto *Parentis nostri* mandato, qui rigidiori disciplina pudicitiam nostram custodiri, & lasciviam coerceri voluit; sive ex nativa quadam sævitie, & concepta erga nos malevolentia. Habitabat tunc temporis *Valentiæ*, ubi & ego educabar, Quare sorores meæ, quando negotii aliquid apud Tutorem nostrum peragendum habebant, *Pædagogi mei* cura atque opera, & mea commendatione utebantur; unde multum Ipsi præ reliquis accessit autoritatis, atque ego quoque licet natu minor, germanas tamen omnes temporis progressu facile antecessi. Habebar equidem durissime; adeo ut quamvis à multis tentarer, ipsaque ad libidinem sponte profusa essem, non nisi clanculum tamen lascivire licuerit. Curabat scilicet eodem mo-

ῥώμη

de

do, quo *Boccalinus* Noster docet ab Hispanis *mortificari* equum Neapolitanum, *che molte volte in un tempo medesimo più tosto hà voluto esser cavalcato da due Regi che da un solo.* Sub severiori ista disciplina jam tertium exegeram ætatis lustrum, quando demortuo Tutori successit alius, *Magnus* scilicet ille, quem nosti, *Quadrinus*; Vir mihi sororibusque meis indulgentissimus, quique nobis ac Pædagogis nostris ea concessit, quæ Pater & sponsus concessa noluerunt, ut ab eo tempore rescivi. Pædagogi vero mei artibus ita delinitus fuit, ut *Valentia relicta*, & domicilio *Zantybium* translato, Ipsum suomet, meque Ipsius arbitrio fere commiserit. Ibi cum Tutoris metu minus contineremur, suavius longe & familiarius vivere cœpimus; meusque *Pædagogus divitiis*, quas administrabat, indies accumulatis, & crescente autoritate atque potentia elatus, ausus est de nuptiis me publice solicitare, neque ultima amare inea. Jactabat, sponso absente, me Ipsi propriam esse; eamque in rem Parentis mei laudabat testamentum, quod parte mihi lectum, Ipse in suum usum explicabat. Sæpius ad me conversus, si quis (aiebat) Sponsi Tui erga te amor esset, si conjugii inter vos initum fœdus maneret ratum: non Ille peregre ad Patrem ivisset; neque per tot annos hic Te destituisset solam; neque tam sævo Te prius commisisset Tutori; neque tam acerba Te jussisset premi servitute; neque tam duras fixisset leges, quarum observantiam ne à vilissimo exegerit mancipio. Deinde quam gravis ille & incommodus, quam prodigiosus & ridiculus est habitus quo Te, ad ludibrium credo, indui voluit? *Cinctorium Veritatis, Thoracem justitiæ, calceos præparationis Evangelicæ pacis, scutum fidei, galeam salutis, & gladium Spiritus* vult esse *nuptialem* Tuum amictum. Quis post hominum memoriam sponsus Amasiæ talem destinavit ornatum? Quin *byssus* Tibi convenit, & *purpura*, & *coccus*, & *pretiosi lapides*, & *margaritæ*. Hæc Tuæ sortis puellam decent.

Idem sane Tibi accidit, quod nuper *Scarronius* amicus noster ex Galliis ad me scripsit obtigisse

Constantinus. *Roma.* *Byzantium.* Eph. vi. Apoc. xvii. *Roph.* Les precaution inutiles.

 Laure

Lauræ, cuidam nobili fœminæ Hispanæ.

Sona. Recita historiam.

Roph. Est inter regni Proceres DON PEDRO; Vir & ingenio, & rerum usu perspicacissimus; muliebrium imprimis artium, & quam lubrica Ipsarum sit & fides & castitas, perquam gnarus. Is *Lauram* formosissimam puellam, extra Virorum consortium Monasterio inclusam, & rigidissimis legibus constrictam curavit educari, donec ad decimum sextum ætatis annum pervenisset, quo eam sibi despondit, domumque duxit. Illa, non minus quam *Semplicetta*, quam *Albaspina* nostra apud *Marinum*, *quid luxuries esset*, prorsus nesciebat: Edicit Ipsi *Don Pedro*, Conjugalem honestatem in eo consistere, ut tota cataphracta, galeata, gladiata, hastata, decumbenti Marito integras noctes adesset, ac suaviter dormienti advigilaret. Præstat illa obsequium; cujuscunque alius
1. Cor. VII. 3. εὐνοίας aut voluptatis ignara; dum paucis post diebus *Don Pedro*, in aulam avocatur. Relictam domi solam interim invisit Vir nobilis vicinus; intelligit Mariti institutum, ridet, & diversam longe jucundioremque conjugii rationem docet. Redit *Don Pedro*; &, toro se commissurus, novam uxoris scientiam miratur; quæ, galea & thorace neglectis, se alium planè, & faciliorem, suavioremque Marito utendi modum, edoctam esse gloriatur.

Sona. Apposite. Nam & primus infantiæ meæ Informator *Petri* habebat nomen, & consimilia dictabat, difficilia & ingrata; nimirum *ornatum meum non debere esse exteriorem, in capilli cincinnis, & auri circumpositu, aut palliorum amictu, situm*; neque *beatam* deprædicabat, quando *propter justitiam multa paterer incommoda*, & *suppliciorum sponsi mei devenirem consors*. Verum ista, ceu inepta & absurda, derisit recentior Pædagogus meus; meque docuit, *aliam jam ætatem esse*, *alios proinde postulari mores*: me neque *pristinis* etiamnum *elementis subjectam*, neque *infantem* esse *quæ à serva nihil differat*; *sed emancipatam*, & *à veteri liberatam jugo*. Unde etiam cavit, ne Eorum, qui ipsum præcesserant, Præceptorum, *Piedri* & *Paoli* epistolas ac monita, ultima-

1. Petr. III.

Eph. V.

Gal. IV.

ve sponsi mei mandata, crebrius aut attentius perlegerem. Imo Hujus memoriam, quantum poterat, ibat deletum; ut ne quidem in solennibus Coenis vinum, in ejus recordaionem, gustare mihi licuerit.

Scilicet hoc erat, *Uni Te Viro despondere, Teque castam ad ipsum adducere Virginem.* An vero nunquam subiit, Eum de perfidia, quam in Dominum suum committat, submonere? Roph. 2. Cor. XI.

Sæpiusculе quidem. Verum Ille solebat respondere, nihil à se mali patrari posse; duo cum idem faciunt, idem non esse; aliam esse rationem Hominum *Mundanorum* sive *secularium*, *che non hanno autorita di maneggiar le cose sacre.* Sona.

Memini idem responsum nuper sorori *Marinæ* datum, a *P. Francesco nel parlatoria delle Monache fenestra* 2. Sed quid ad hæc sorores Tuæ, earumque Pædagogi? nunquid istam tecum familiaritatem perceptamque inde voluptatem Ipsi invidebant? Roph.

Imo maxime. Cumprimis *Zybantinus*, qui stabilito apud se Tutoris domicilio, magnam quoque sibi autoritatem conciliarat. Sed variis artibus, quas nimis longum foret enarrare, prævaluimus tandem: idque imprimis beneficio multarum litium & gravissimorum malorum, quibus adeo impliciti, vexati, & turbati fuerunt Tutores nostri (primo enim demortuo plures habuimus) ut Ipsis neque otium, neque animus esset nostra negotia curandi, neque etiam vires continendi nos in officio. Imo eousque deventum, ut Pædagogus meus, obtentu mandati à Patre missi, in ipsos Tutores summum quæsiverit imperium; neque minus sibi potestatis asseruerit quam Ipse Pater aut à Patre mihi datus sponsus. Sona.

An nullæ vero inde obortæ sunt querelæ? Roph.

Multæ quidem. Quin & sæpius Pater Delegatos misit, qui Amasii mei insolentiam reprimerent, atque castigarent. Verum Hic eos vel muneribus suis corrupit, vel si corrumpere non potuit, reos peregit, quasi impostores, ac Perduelles, eaque Juris specie diris suppliciis cruciatos è medio sustulit. Sona.

Sed an ista latere diu possint? Roph.

Sona. Nequaquam sane. Jamdudum enim nuncium accepi de Sponsi adventu, qui omnia sit cogniturus, & judicia exerciturus quam severissima. *Paulum Secretarium Ejus incognito* jam advenisse, & in meos & Pædagogi vitam curiosissime inquisivisse, ex *Pallavicini* nostri relatione cognovi.

Roph. Quin Medicos igitur advocas in tempore.

Sona. Sane jam multi adfuerunt, & sponte quidem sua: Frustrà omnes; cum & Ipsi omnes de medendi ratione inter se diffideant. [*Calvinus.*] *Usinulca* & [*Lutherus.*] *Rethulus curam per hydrargyrum* suscipi, *emetica* ac *sudorifera* adhibere præceperunt, quibus, quicquid à multo tempore recepissem, evomerem, atque exudarem. [*Erasmus.*] *Sarmeus* & [*Cassander.*] *Crendaßa* methodum istam periculosam nimis & violentam esse arbitrati, mitiorem viam ineundam esse dixerunt, sed quam Ipsi nescierunt definire. Alii alia præscribunt, & quot capita tot sensus. Sunt qui putant, quodvis validum remedium cum præsenti mortis periculo fore conjunctum; adeoque consultius esse nihil movere. Collegium vero Medicorum, quod nuper Pædagogus meus in urbe *Mentirdut* [*Tridento.*] conscripsit, præter omnium opinionem uno ore me pronunciavit puram, & integerrimæ valetudinis, eosque omnes decrevit *Injuriarum actione* teneri, quicunque ausint dicere meretricia me lue corruptam esse. Quod quamvis ab omnibus credi velim, Tibi nihilominus fateor, me ipsam non credere. Existimo tamen venenum in veteratis *fistulis atque ulceribus meis sicca quadam duritie ita esse constrictum, atque sopitum, ut licet quis mecum consuescat, non inde à me metuendum sit lethale contagium.* [Fallop.]

Roph. Id quidem ais, ne Amasios absterreas. Verum quid sponsus, ubi ista omnia resciverit?

Son. Rescivit jam omnia, & jamdudum de *Divortio* cogitavit, actionem apud Patrem instituit. Quæ in ea causa peracta sint, libello hoc comprehensa, jam ante aliquot dies Pallavicinus mecum communicavit; & si quæ alia agitentur me inscia, per *animam* suam se mihi mature significaturum promisit.

Roph. Paucula cum pace Tua legam. INSCRIPTIO: *L'eterno verbo responde al Padre & significa in u-*

niversale

niversale le cagioni de suo disgusti con la sua sposa, e fa instanza di Divortio contali concetti. Il.

Quin libellum Tecum aufer ac domi perlege, *Son.* ea tamen conditione ut mihi restituas, neque cuiquam alteri.

Intelligo. Sic igitur, quantum potes, vale, dum *Roţb.* rediero.

JANI

JANI ALEXANDRI FERRARII

Cœnobitæ Augustiniani Epistola Sexta,

AD

Reverendissimos Fratres

ADRIANUM & PETRUM DE WALENBURCH

VIRI REVERENDISSIMI.

S T sane quod dixistis: Dialogus ex Italia nuper missus, & quem ultimis meis literis vobiscum communicavi, Ecclesiæ Romanæ imaginem continet: Quis *Vsnulca* sit, vel Pueris ex *Argenide* notum; quis *Rethulus*, *Sarmeus*, *Ressandac*, literarum transpositio docet, *Valentia Roma* est, *Mentirdut*, *Tridentum*. Pedagogi Episcopos, Tutores Cæsarem & Reges notant. Ita omnia plana. Quod vero Nonnullis minus videtur conveniens, quod ex *Petronio*, *Aretino*, *Mileto*, quam ex sacris scriptoribus, aut gravioribus Historicis dicendi rationem depromserint Collocutores, id Desiderius Noster nihil pensi habet. Ait enim, quemadmodum sanctarum Mentium familiarior cum Deo consuetudo, à sapientissimo Hebræorum, amatorio stylo expressa esse creditur; ita *animorum à Prima Veritate*, ac *summo Bono alienationem*, obscœnæ dictionis schemate ceu adulterium, repræsentari. Atque eum in finem ex Codice, quem Omnes sacrum habemus, tum *Ezechielis* orationem Cap. XVI. & XXIII. tum ipsum *Hoseæ* factum laudat. Utut autem illud se habeat, omnino Vobis assentior, Dialogi Auctorem Hæreticum esse, Romanæ nostræ Ecclesiæ hostem infensissimum. Quo diligentius credo esse laborandum, ut cœptæ nobis

bis demonstrationes maturius pertexantur, fideique Catholicæ fundamenta ab omnibus eo conspiciantur apertius. Prioribus igitur jam accedit

PROPOSITIO VIII.

Religio, quam Christianam vocant, prout à Christi Apostolis primum tradita fuit, ex se & principiorum suorum natura ad salutem est ineptissima; unde constat, Primos illos Evangelii Præcones, ab ipso Catholicæ Doctrinæ fundamento, totiusque fidei scopo, enormiter aberrâsse.

EXPLICATIO.

Annus jam agitur supra millesimum sexcentesimum sexagesimus septimus (si incerto Romani cujusdam Abbatis calculo credamus) ex quo, in Judæa, de regia, sed pauperrima, stirpe prognatus fuit *Jesus* quidam, cognomento *Christus*. Is & vitæ suæ sanctitate, & miraculis quibus claruit, & aliis illustribus documentis, se non Hominem solum, sed ipsum Deum esse commonstravit: Unde & deorum Altissimo se dixit *æqualem*, neque *rapinam æstimavit supremi instar Numinis se gerere*. Florebant, in orbe Romano, ea tempestate, duo potissimum religionis genera; quarum alteram colebant *Judæi*; alteram, quos vocant, *Gentiles*. Illa à Rerum Conditore præscripta, multisque prodigiis confirmata, non nisi unum agnoscebat Deum; de cætero, ingenti ceremoniarum mole laborabat; neque tam rationis ductu Populum movebat, quam Legislatoris continebat auctoritate. Hæc vero, proprio Hominum excogitata ingenio, prout varia sunt Variorum figmenta, diversissimas, imo & adversas divini cultus rationes comprehendebat; quæ Omnes tamen in eo conspirabant, quod multos Deos colendos esse præciperent, neque se invicem damnarent; unde & ipsa religio, licet varia

&

& multiplex, non minus tamen unica & simplex esse censebatur. Et Judeorum igitur operosos ritus, & Gentilium idololatriam delevit sapientissimus Jesus, omnemque religionem ad prima rectæ rationis principia, simplicemque ingenuitatem, reduxit. Unum solum addidit, ac re ipsa exhibuit mysterium, de singulari Numinis propitiatione atque placamento, quod per ipsum Numinis supplicium, mortemque, peragendum esset. Quæ doctrina ex secretissimis cœlorū adytis deprompta, atque omnibus retro seculis Mortalium generi inaudita, stupendam Dei tum sapientiam, tum Beneficentiam, tum rigidam immotæ æternæque justitiæ observantiam, mirifice illustrabat; unde necessum erat, in Hominum mentibus divina gratia imbutis, & Numinis admirationem, & reverentiam, & amorem, & obsequium, & gratitudinis cultum oboriri, atque confirmari. Quibus rebus universa religionis tum scientia, tum usus absolvitur. Crudeli autem fato defunctus, sed ex eodem iterum eluctatus, patriasque sedes repetiturus Christus, salutarem (quam Judæis potissimum exposuerat) doctrinam, ulterius propagandam, & in omnes terrarum Gentes diffundendam, credidit quibusdam cognatis suis & Popularibus, Viris simplicibus, & ex plebis fece. Hi cum & obscuro loco essent nati, & inter salsamentarias sordes educati, & iniquiori sorte premerentur, animo dejecto, & magnarum rerum incapace; nihil nisi humile sapiebant. Magnifica tamen audiverant promissa à Magistro suo, quem Divinum omninò Virum, adeoque minime vanum, minimeque mendacem esse, habebant persuasissimum. Unde, cum viderent ad ampliores fortunas aditum sibi non patere, (utpote quem ipsi suâ sibi μικρολογίᾳ, atque animi abjectione intercluserant) seque, licet amplissimam Dei nomine legationem obirent, passim tamen contumeliosè haberi, gravissimisque injuriis manere obnoxios; spes suas in aliud seculum referebant, & quæ ipsis impræsens denegabantur, iis post fata olim se fruituros esse somniabant, non secus ac

Nuper, Marpeio quæ sedit culmine, cornix,
est bene, non potuit dicere, dixit, *Erit.*

Atque

Atque isto errore, anticipatione veluti quadam, imbuti, nihil recte intelligebant eorum, quæ sive Veterum oraculis predicta accipiebant, sive à Magistro audiebant promissa. Nihil illi intempestiviùs importuniúsque commendabant, quam patientiam, tolerantiam, abstinentiam à voluptatibus, humilitatem, animique moderationem, tum *crucis*, quam vocant, *susceptionem*, & *carnis crucifixionem*, & sui ipsius abnegationem, & mundi contemptum, & divitiarum neglectum; verbo dicam, genii perfraudationem, humanæque ejurationem Naturæ. Imo docebant gaudium ex miseria captandum, & calamitates in jactantiæ materiem converti debere. Inculcabant præterea, Regibus ac Principibus obsequia præstanda, neque, obtentu religionis, aut sacri Ordinis privilegio, Magistratibus obnitendum, & in constitutas à Numine Potestates dominandum esse. Ita illi animos frangebant, & ab Honorum, Divitiarum, ac Potentiæ studio avocabant; presentem Hominis felicitatem in solo Pietatis cultu, atque Numinis amore constituentes. Hinc, quæ de Ecclesiæ Majestate ac splendore didicerant, ea omnia ad spiritualem quandam præstantiam, & internum animi decus referebant. Unde factum, ut, ab omnibus iis qui in præsens sapiunt, contemptui ac ludibrio habiti; quin & pœnis castigati, & suppliciis coerciti fuerint; de quo ipso, tanquam de singulari aliquo bono, solebant gloriari.

Diceres, quod Judæis attribuit Paulus, *velamen cordi ipsorum* impositum fuisse, quando Mosen, aliosve Veteres Prophetas legebant, usque adeo non assequebantur temporalem prærogativam, & externa privilegia Ecclesiæ, cujus debebant esse Architecti ac Proceres.

Equidem sub ipsum Codicis sui initium diserte scripserat summus Hebræorum Vates, *condidisse Deum duo luminaria magna, alterum quod diei, alterum quod nocti præesset*. Quæ verba aperte ostendebant, Ecclesiæ dominium, longe majus splendidiusque futurum esse Imperatoriâ Majestate. Ita enim *Innocentius* III. *ad Illustriss Constantinopolitanum Imperatorem*: *Nosse debueras*, inquit, *quod fecit Deus duo magna luminaria in firmamento cæli, luminare majus ut præesset diei, & luminare minus, ut præesset nocti, utrumque* *magnum*, *c.6.Solicitæ.de Major. & obed.*

magnum, sed alterum majus. Ad firmamentum igitur cœli, hoc est, Universalis Ecclesiæ, fecit deus duo magna luminaria, id est, duas instituit dignitates, quæ sunt Pontificalis auctoritas, & Regalis potestas. Sed illa quæ praeest diebus, id est, spiritualibus, major est; quæ vero carnalibus, minor; ut quanto est inter solem & Lunam, tanta inter Pontifices & Reges differentia cognoscatur. Subdit Pontifex; *Etsi non increpando ista ad Imperatorem scripserit, potuisse tamen rationabiliter Ipsum increpare.* Tanto magis igitur increpandi estis, o Vos Apostoli! quanto in explicandis oraculis plus sapere debebatis, quam *mundanus* aliquis Regulus, aut Princeps Byzantinus. Nam quod Canonici Juris Glossator addit, *cum terra sit septies major Luna, sol autem octies sit major terra, consequi, quod Pontificalis dignitas, quinquagies major sit dignitate regali;* id, inquam, Vos latuisse non miror, neque adeo Vos incuso, cum profecto observatio ista ex novis ac plane singularibus principiis, nec nisi subtilissimæ, Vobis ignoratæ, Logisticæ auxilio, potuerit diduci.

Exhibet idem Moses accuratissimam, in *Melchisedeco*, Regalis Pontificatus imaginem; quæ Petri, ac Pauli, successorumque Majestatem præfigurabat. Hanc tamen neque Petrus intellexit, nec Paulus. Nam & ille dignitatem, quam soli ipsi vindicatam oportuit, omnibus Christianis communem esse dixit; &, cùm suum in universos Mortales imperium asserrere inde debuisset, contrarium plane collegit, *Subjectos* nimirum *esse debere Clericos cuivis humanæ ordinationi, sive Regi ut supereminenti, sive Præsidibus, ut qui ab eo mittuntur.* 1-Pet. 2. 9.14.
Hic vero, ad Hebræos epistola, de Melchisedeci quidem sacerdotio operose multa, sed alienissima disputavit; cum id unum exponere debuisset, *se, successoresque suos, Melchisedeci prototypon esse.* Est enim sane Pontifex, ut *Patriarchatu Abraham, ita ordine Melchisedec;* Ipsumque Deus *constituit sacerdotem Regalem, & utroque gladio, tum politico, tum spirituali, armavit.* *Secus enim si foret, Christus legislator esset diminutus, & non sicut Melchisedecus, qui Rex fuit & sacerdos simul.* camp, do M. A. c. 5.

Atque eandem ignorantiam suam Paulus tum alibi passim,

passim, tum *epistolæ ad Rom. Capite* IX. apertius prodit, Cum enim, teste *Brevingio, Esavus* & *Jacobus* Hæreticorum & Catholicorum typi fuerunt; atque ille quidem Lutheranos & calvinistas afflictam pauperemque vitam ducturos; hic vero, Catholicos omni opum & deliciarum genere abundaturos esse, exemplo suo portenderint; Paulus, his omnibus, quæ ad rem tamen unice faciebant, omissis, utriusque historiam explicavit, de Hominum æterna pernicie, sive salute, quæ post exutam demum mortalitatem obtingat. De quo eo difficiliùs potest excusari, quo facilius vel ex Gabrielis ad Mariam alloquio (quod procul dubio aliquoties diebus singulis recitabat) poterat didicisse, *Pontificem nostrum regnaturum in domo Jacob in æternum*: id est, & ipsum, & omnes Ipsi addictos Clericos, opime & splendide in his terris esse victuros, ut iterum argute divinavit ille, quem supra laudavimus,

In auctario epist. obsc. vir.

Luc. 1 3.

lymphata mente sarcedos.

Sed &, eodem menifestissimo errore, *Psalmi Octavi* oraculum ad solum Christum detorquet Paulus; cum tamen diserte legatur, *Deum omnia subjecisse pedibus Ejus*; id est, Petri & Pauli, eorumque in sede Romana successorum. Nimirum ipsis Deus *Subjecit* OVES, *id est, Christianos*: BOVES, *id est, Judæos, & Hæreticos, pecora campi, id est, Brevingium & paganos*: *pisces maris, id est, animas in purgatorio*; *volucres Cæli, id est, animas Beatorum & Angelorum*; ut vaticinabundus ista explicuit *Spiritualissimus Antoninus*.

1 Cor. xv. *Hebr.* 11

Summa Theol. Part. 3. *cap.* 5.

Illud vero omnem admirationem superat, quod rudes illi Apostoli, ne ea quidem assecuti fuerint, quæ *Esaias*, de Romani Pontificis, & Catholicæ, sub illo Ecclesiæ, potentia atque Majestate, adeo diligenter inculcavit: ut si quis cum illo nupero Archi-Hæretico *Coccejo* omnia in spiritualem sensum transfundere velit, fateri cogatur, ea explicari aliter non posse, quam *Illustrissimus Claravallentium Comes* non ita dudum explicuit. Ex cujus interpretatione, *Ambulabunt Gentes*, inquit Propheta alloquens Ecclesiam Romanam, *ambulabunt in lumine Tuo, & Reges in splendore ortus Tui Tunc videbis & miraberis, & lætaberis, quando divitiæ maris, & omnium Gentium substantiæ, ad Te pervener-*

Scioppius in ep. ad Nobil. Germ. de splendore & divit. Ecclesiast. Ingulst. 40. 1605.

venerint. Filii peregrinorum ædificabunt templa Tua & Reges eorum Tibi ministrabunt. Portæ noctes diesque erunt apertæ, ut gentium omnium nationumque divitiæ Tibi offerantur, earumque adducantur Reges. Quodcunque enim regnum Tibi non servierit, peribit. Ethnicorum imperatorum, qui te oppresserant, successores, vestigia pedum Tuorum adorabunt. Ponam Te in superbiam seculorum; id est, in secularem pompam & splendorem; & suges lac gentium, (*Chald.* Satiaberis *Populorum divitiis, & mammilla* Regum *lactaberis* (LXX. *Interp. divitias* Regum *devorabis;*) *Pro ære afferam aurum, & pro ferro argentum, & pro lignis æs, & pro lapidibus ferrum.* Ita iste *Cap.* LX. Quæ ipsa tamen (prout Interpres ea vertit) clarissima verba, ambigua reddit, imo aliorsum trahit, & ad triumphantem
Apoc. xxi. Ecclesiam pessime applicat *Johannes*, qui, quemadmodum ex innata quadam μικροψυχία, oblatos sibi ab
Cap. xLix. Angelo honores respuit, ita proculdubio neque hoc capere potuit; neque illud, quod de summis Collegæ sui Petri honoribus ab *Esaia* alibi fuerat prædictum; *Reges* scilicet, *& reginæ demisso in terram vultu Te adorabunt, & pulverem pedum tuorum lingent.* Quod non in Petro quidem, utpote honorum istorum incapace, in Successoribus tamen feliciter completum videmus.

Enimvero inertes isti Piscatores, si vel ad vitæ suæ genus aliquantulum attendissent, intelligere poterant, quænam Ipsis captandæ essent fortunæ. Quid enim evidentius dici poterat eo quod apud *Habacucum* legerant?
Cap. I. *Facies Homines, ut Piscatores maris, ut reptile quod Principem non habet. Quantum illorum est educet hamo, & auferet illud everriculo suo. Idcirco lætatur & gaudet, Idcirco sacrificat sagenæ suæ, & suffitus facit everriculo suo, quia per illa pinguis est portio Ejus, & cibus Ejus opimus.* Hæc autem de piscatione per hamum prædicationis Evangelicæ esse intelligenda, tum parabola Eos docebat, quam ex Christi ore exceperant; tum promissio facta Petro, *Hominum te faciam Piscatorem*, id est, Interprete *Reginaldo Polo, Tu successoresque Tui dominationem habebitis in omnes homines, dominandi Regibus, & Imperatoribus imperandi, regulandi,*

gulandi, & ejiciendi : non hominum tantum, sed pecuniarum etiam piscationem Ipsis concessit Christus. Idemque secularibus omne jus ademit in Clericorum lacubus piscandi, *Reges terræ*, inquit ille ad Petrum, *à quibus accipiunt tributa? Non certe à nobis, sumus Filii, adeoque* LIBERI. *Sed proficiscere ad mare, mitte hamum, & eum piscem qui ascenderit primus*, Matth. XVII.

Tros Rutulusve fuat, nullo discrimine habetor,

Tu tolle, & aperto ore Ejus invenies STATEREM, *accipe eum.* Certe,

nisi tunc Petri mens læva fuisset,

Non poterat non ex istis verbis intellexisse, quantum piscandi jus in se esset collatum. Verùm, licet ille ferociores interdum animos gesserit, fatendum est, justo timidiorem, adeoque rebus magnis moliendis, aut sustinendis, fuisse imparem. Quod si enim Ipsum omnesque Ejus consortes pavor incessit, cum solito plures pisciculos, quales Genezarethi lacus nutriebat, aliquando cepissent, quanta obsecro formidine trepidassent, si retibus suis ingentes balænas, & viva hominum corpora vidissent involuta? Ex qua meticulositate etiam accidisse credo, quod cùm *terræ quadrupedia, feræ, reptilia & volucres in vase quodam de Cælo Ipsi offerrentur*, bisque & *ter juberetur, ut mactaret ea atque comederet*; hæsitaverit tamen, neque tangere fuerit ausus: unde *& vas denuo in cælum fuit receptum.* Constat autem, Eminentissimo *Baronio* interprete, Deum ista visione, veluti investituræ cujusdam ritu, Petro voluisse conferre summam potestatem, quoscunque homines pro lubitu mactandi: quod ille supremæ Majestati proprium, pro piscatoria sua simplicitate, ita tum neglexit, ut periculum fuerit ne plane interiret: nisi in usum à successoribus revocatum, & inter alios *Paulo* (non certe illo Tharsensi Idiota sed) *Quinto*, licet intempestivius, ac proinde non nihil infelicius fuisset assertum. Inde igitur Petrus ad, nescio quam, spiritualem capturam sese accinxit mysticos pisces in aere venaturus, eosque sagenæ invisibilis cujusdam, cælorum regni inclusurus, cum tamen piscaturam in aquis debebat exercuisse, iisque & latis & profundis. Nam *in magnis aquis magni capiuntur pisces*; ut est in proverbio. *Aqua autem*

Luc. V.

Act. X.

In voto ad Paul. V. contra Rewp. Venet.

Apoc. xvII. tem sunt *Populi & turbæ & gentes & linguæ.* Quare
Luc. v. etiam à Christo jussus erat ducere *in altum, ibique retia expandere;* hoc est, *ascendere Romam, quæ altum habet dominium super gentes, & unde per omnes terrarum nationes retia in capturam laxari possunt;* ut recte *Innocentius* III.

Serm. 2. in fest. Petr. Quod siquis dixerit, laudata nobis hactenus Veterum oracula, & Christi Promissa, non nudis atque simplicibus, sed figuratis verbis fuisse enunciata; unde non mirū, quod Apostolis non ita accurate intellecta fuerint: is cogitet & Petri Ipsius dictum, *Ecce duo Gladii!* & Christi tum responsum, *Satis est,* tum mandatum, *reconde gladium tuum in vaginam.* Quibus quid apertius aut luculentius, pro omni tum spirituali, tum seculari Gladio, Ecclesiasticis Principibus asserendo dici poterat? Quod si enim temporalis gladius ad Petrum nihil pertinuisset, certe Christus, facta duorum gladiorum mentione, debebat dicere, *Nimis* est. At dixit tantum, *satis* esse. Neque Petro jussisset, *Converte gladium* TUUM *in vaginam,* si gladius ille Petri non fuisset, uti

c. 1. De major. & obed. sapienter observavit *Bonifacius* VIII. *in extravagantibus.* Ubi Glossa docet distinguendum *inter Gladium vagina vacuum, & gladium in vagina reconditum, illum visibilem esse, adeoque materialem; hunc nivisibilem, adeoque spiritualem; utrumque vero fuisse Petri.* Siquidem qui gladius meus est *in* vagina, certe idem etiam meus erit ubi *extra* vaginam fuerit. Nihilominus tamen Apostoli contrarium inde videntur collegisse; sibique persuasisse, quod Gladii temporalis usus à Magistro prohibitus Ipsis fuerit. Adeo difficile est sapere, ubi animus semel erroneis principiis est imbutus!

Enimvero fateor nonnunquam Ipsos paulò rectius sensisse, cogitationesque suas ad sublimiora convertisse; ut quando Zebedæorum mater cum Filiis suis certum sibi locum, Christo scilicet à dextris & sinistris proximum, atribui peteret: itemq; cum de *Præcedentia* jure inter se disceptarent Apostoli, & quisnam maximus esset disquirerent. Fateor etiam Christum ad istiusmodi petita morosius respondisse, Ipsorumque reprehendisse ambitio-

Matth. xx. nem. *Scitis,* inquit *Principes Gentium in eas dominari, & Magnates potestatem exercere in eas, verum non*

ita

ita erit inter vos. Qui voluerit inter Vos primus esse, sit vester servus. Et iterum; *Qui maximus est inter vos, sit sicuti minimus, & qui reliquos ducit, sit instar illius qui ministrat.* Quibus verbis turbari facile poterant, & in eum errorem induci, quasi vetitum Ipsis esset dominium rerum affectare, & imperium in Imperatores quærere. Verum utcunque illa se habeant, in eo saltem gravissime errarunt Apostoli; quod successoribus suis idem præceperunt, quod sibi erat præceptum; cum tamen Horum longe alia sit ratio. Nam ut rectissime *Severinus de Monzambano* in aureolo suo commentario ad *Laelium* Fratrem; *Postquam recentiorum Fortuna sacerdotum immane quantum à tenuibus Antiquissimorum rebus discessit, absurdum fuerit illos amplius adstringere velle obsoletis legibus super modestia Ejus ordinis Hominum à salvatore promulgatis. Et fortasse istæ leges ad prima illa tempora duntaxat debebant valere. Nam id revera ridiculum erat, homines Piscatores aut textores priorem locum affectare, quibus in diem victus, aut labore manuum; aut stipibus collatis, quærebatur.* Quod discrimen cum Apostoli non observaverint, occasionem dedere Hæreticis, &, qui Hæreticis pejores sæpe esse solent, Politicis, ut illa Christi responsa ad nostra etiam secula pertinere putent; qua opinione nihil Ecclesiæ nostræ possit esse perniciosius, aut quod *pias animas magis scandalizet.* Atque hinc factum, ut *Jus* quoque *piscandi*, quod in omnes terrarum, imo & *supercælestes* & *infernales* aquas, Pontifici nostro *de jure Divino* competit, multis in locis sit hodie ipsi prohibitum; neque in Britannico Oceano, aut Codano sinu, aut Lemanno lacu, aut Germaniæ fluviis, tam libere ut olim liceat piscari. Imo metuendum aliquando erat, ne à vicino quoque Hadria prohiberetur; uti Contribulem suum fraterne submonuit *Pisanius di Pizzoni, Pescaor da Buran de Mar*, Vir sane bonus & Patriæ amantissimus. Tantum scilicet illa Apostolorum pusillanimitas, &, de qua gloriari solebant, *μωρια*, hodienum Ecclesiæ nocet!

De Statu Imp. Germ. cap. 2.

Epist Piscat. Veneti ad Paulum V.

DEMONSTRATIO.

CUM Apostoli nihil altum spiraverint, nihil sublime; sed, fractis dejectisque animis, nonnisi plebeias virtutes, patientiam scilicet, modestiam, humilitatem commendaverint; quibus Ecclesiæ non salus solum impeditur, sed universa structura funditus labefactatur: consequitur necessario, Eos ab Ipso Catholicæ doctrinæ fundamento, totiusque fidei scopo, enormiter aberrasse; adeoque religionem quam tradiderunt, ex se, & principiorum suorum natura, ad salutem comparandam esse ineptissimam. Id quod erat demonstrandum.

Jam igitur nostrum fuerit, male posita ab Ipsis principia, vel plane tollere, vel corrigere saltem, & ad sacri Imperii stabilimentum accommodare. Cujus rei initium proximis literis faciemus. Vos interim valete, & *Brevingii* valetudinem curate diligenter. Paris. Cal. Jun. ƆIƆIƆCLXVII.

JANI ALEXANDRI FERRARII,

Cœnobitæ Augustiniani, Epistola Septima.

Ad Reverendissimos Fratres

ADRIANUM & PETRUM DE WALENBURCH.

Fratres Reverendissimi.

CHRISTIANAM Religionem, prout ab Apostolis primum dictata fuit, ad salutem comparandam, sive ad Regale Sacerdotium Romæ stabiliendum, ex se & principiorum suorum natura, minime omnium idoneam esse, superiori Epistola prolixe ostendimus. Restat igitur, ut, quid de ea sit faciendum, eadem evidentia demonstremus. Quem in finem subjicimus

PROPOSITIONEM IX.

Quamvis Religio Christiana à Scopo Romanæ nostræ Ecclesiæ immane quantum abhorreat; minime tamen consultum videtur, ut ubi Rationibus approbata, Consuetudine introducta, & principum Auctoritate stabilita est, aperta ejus ruina, violento molimine, & uno impetu tentetur.

EXPLICATIO,

§. 1. Fuerunt ſane qui eam funditus evertendam; & aperte deſtruendam judicârunt; quandoquidem ab utiliſſimæ, ac proinde veræ Fidei ſcopo tantopere aberrat, ut vix liceat ſperare, eam, quacunque arte aut induſtria, ad inſtitutum noſtrum inflecti poſſe. Tum, ſi maxime huc fuerit accommodata, periculum eſt, ne aliquando ad priſtinam naturam, triſtemque illum & ſterilem Genium, quem primitus habuit, ex improviſo revertatur. Neque vanum hunc metum eſſe, tum ſuperioris ætatis, tum noſtrorum temporum experientia edocuit. Unde enim ad oppugnandam ſacræ Monarchiæ noſtræ potentiam, vel plura, vel expeditiora inſtrumenta depromſerunt Rebelles Hæretici, quam ex ipſis intimis Chriſtianæ Religionis adytis? Quæ ſi non occluſa tantum, & quodammodo præſtructa, ſed prorſus deleta fuiſſent, utique tantam armorum copiam, adverſus Eccleſiam Noſtram parare ſibi nunquam potuiſſent.

2. Quamvis autem iſthæc prudenter à Nonnullis cogitata fuerint, priuſquam tamen ipſis aſſentiamur, contrariam quoque agendi rationem putamus eſſe examinandam. In iſtiuſmodi enim negotiis, quæ ex omni parte magnis obſidentur difficultatibus, non ſtatim primum obvia via pertinaciter tenenda; verùm omnes explorandæ ſunt, ut facta omnium accurata inter ſe collatione, tutiſſimam tandem, ac facillimam eligamus.

3. Atque hic cumprimis attendendum, quid Alii ante nos viri Sapientes de his ipſis rebus judicaverint. Hos autem inter eſt *Muhammed*, Homo, ut eventus docuit, Perſpicaciſſimus; cujus exemplum eo preſſius nobis imitandum, quo felicius videtur idem, quod nos, inſtitutum urſiſſe, & in conſimili cauſa fuiſſe verſatus. Quare enim ipſi quoque Hæretici, Collegam Pontifici noſtro adjungunt; & dum bicipitem, vel bicornem ſaltem Antichriſtum ſtatuunt, dextrum quidem cornu Sanctiſſimo Noſtro Patri, ſiniſtrum vero Muhammedi imponunt.

unt. Hic autem *Muhammed*, cum pro sagacitate sua perspexisset, quantum Religio Christiana ab instituto suo dissideret; utpote quæ Homines à præsenti felicitate abstraheret, eorum animos imbellium virtutum cultu frangeret, atque emolliret, pro bello pacem, pro ferocia mansuetudinem; pro libertate servitutem, preces & lachrymas pro armis commendaret; eam sibi noxiam & perniciosam omnino credidit, neque tamen uno ictu, & vi aperta judicavit demoliendam. Quare inter alia *Islamismi* capita, diserte populo suo mandavit, ut *crederent veritatem Prophetarum & Apostolorum, quique ad Eos demissi sunt librorum; adeoque & profiterentur, Christum, Filium Mariæ Dei esse Spiritum, & Verbum; ejusdemque Apostolum*, & *Evangelium, ac Legem Mosaicam* passim approbavit. Imo his ipsis fundamentis doctrinam suam videri voluit superstruxisse, scripturarumque auctoritate inniti. Hinc & Muhammedani, qua subtilitate nos Pontificem nostrum, illi Prophetam suum in utroque codice reperiunt. In lege quidem *Deut.* XXIII. *comm.* 2. ubi, *Venit Deus à Sina, & ortus est à Seir, & manifestatus est à monte Paran*: quibus scilicet verbis, descensus legis ad Mosen, Evangelii ad Jesum, Corani ad Muhammedem, distincte significatur. Et, teste ipso Propheta, *Abulkasimo Surata* LXXI. *Dixit Jesus, Filius Mariæ*: *o Filii Israel, ego sum Apostolus Dei ad Vos, ut verificem, quam habetis Legem, & annunciem Apostolum venturum Post me, cui nomen erit Achmed*, id est, *Beidavio* interprete, *Muhammed*. Quod ipsum in Novi Testamenti libris, diserte scriptum extitisse, docet nos Dialogista *Saracenus*, apud *Theodorum Abucaram*, quando ad Christianum ait: *In Evangelio Christus scripsit, dicens; Prophetam Vobis mitto dictum Muhammed*. Cui Christianus; *at Ejus memoriam Evangelium non continet*. Contra Barbarus: *Continuit sane olim, sed vos expunxistis*. Argute, ex capite nimirum XIV. Evangelii Johannis, quod de Paracleto agit; ubi, aversa paginæ parte, in eodem contextu, ego persuasissimum habeo exstitisse quoque Prophetiam de Occidentali Paracleto, qui in scrinio Pontificii pectoris resideat. Quod autem ista in nullis exemplaribus

Opusc. 19. *inter Opuscula* xlii. *edita à Gretsero Ingolst.* 1606.

 aut

aut versionibus hodie leguntur, id factum fraude Hæreticorum, & *in specie* quidem *Calvinistarum*; quos juraverim, jam ante mille sexcentos annos, talia omnia ex scripturis summo studio erasisse. Quare hodienum Turcæ, si quando Novi Testamenti Codex in Arabicam linguam translatus, ipsis offeratur, ut librum Cœlo delapsum, & in quo olim Prophetæ sui mentio exstiterit, summa cum reverentia accipiunt, religiosissimeque deosculantur. Ex quibus omnibus colligimus, Magnum istum, ut novi Principatus, ita & novæ Religionis Architectum, judicasse, Christianæ Fidei schema quoddam, nomenque externum esse ostentandum, eo ipso, dum vim ejus internam penitus exstinctum ibat. Quem in finem, licet magnifice de Scripturis nostris sæpe fuerit locutus, eas tamen legi, aut scrupulosius explicari, ac subtilius disputari vetuit: hoc uno contentus, ut, quod & *Ahmed Ibn Edris* ingenue alicubi profitetur, proposito suo inservirent. Atque hanc ob causam eas amplificavit, supplemento *Corani*, quo, ceu ultimo Prophetici Spiritus dictamine, perfecta salutis principia concinnerentur.

4. Hanc viam felicissimi Monarchæ, & conjunctissimi Pontifici nostro Collegæ, & in Antichristo Fratres, cur non & Nos sequamur? Nam si ille non nisi crassum quoddam, & corporeum imperium erat exstructurus, & tamen adeo exquisitas artes sibi adhibendas credidit; quanto subtiliori industria nobis opus erit, in condendo mystico nostro, & spirituali regno, ne scilicet cujusquam oculos offendat, antequam fundamenta ejus solide locata, imo tota machinatio firmiter compacta, & in tantam molem educta fuerit, ut Æmulis formidini esse, & suismet viribus inniti possit. Tale imperium cum ex divinarum & humanarum rerum mixtura ita contemperari debeat, ut *spiritualiter corporeum* & *invisibiliter-visibile* exista; necesse est utrique ut artes, quibus exstruitur, utrique isti rerum generi conveniant. Ita demum profana sacris, Cœlum terris, vera falsis, feliciter immiscebuntur. Ita templa simul erunt munimenta, monasteria castrorum usum præbebunt, insulæ

in

in coronæ figuram aptabuntur, atque idem baculus, & pastoris pedum erit, & sicarii dolon, & Regis sceptrum. Ille vero, qui his omnibus ad Sacri Imperii stabilimentum utetur, ex utroque existet verus Leviathan, ipso *Hobbiano Leviathane* longe robustior, & formidabilior. Quibus omnibus quid subtilius simul & validius excogitari possit.

5. Nihil igitur nos turbet metus ille armorum, quæ Hæretici ex Apostolica doctrina contra nos possint depromere. Paria enim Muhammedanis erant metuenda, imo astutissimis quibusvis Hæreticis. Nam semper evenire posset, ut Christiana Religio, effervescente veluti quadam fermentatione, sese ipsam à pugnantibus & heterogeneis doctrinis secerneret, easque ejiceret, ad pristinam puritatem, liquidamque simplicitatem sese convertens. Id quod tamen multis jam seculis non accidit, cum Christianismus Muhammedismo immixtus, in eadem fæculenta crasi hodienum subsistat.

6. Dein, si hoc metuamus, Nosque tempestiva formidine permittamus absterreri, nihil unquam commodi ex aliorum erroribus percipiemus. Cum enim Falsum sine mixtura Veri, & Malum sine fundamento Boni, per se subsistere non possint; semper metuendum fuerit, ne Verum & Bonum, à falso & Malo, sese subducant, hæcque destituant.

Veluti nudos in litore pisces.

Ex quo nimium provido timore sequeretur, non nisi Puram Veritatem, & impermixtum Bonum, sectanda, atque Aliis proponenda esse; unde omnis qui ex Falso & Malo ad nos redire posset fructus, periret.

7. Certe

Nil prodest quod non lædere possit idem.

Ita *cibos aspernemur, attulerunt sæpe valetudinis causas; numquam tecta subeamus; super habitantes aliquando procumbunt. Quis nescit ignes, aquas sine quibus nulla sit vita, &, ne terrenis immorer, Solem, Lunamque, præcipua siderum, aliquando etiam nocere?* Non igitur disputandum, an à Christianæ Religionis reliquiis damnum forte aliquod ad nos possit redire; *Fab. Instit. Or. l. 2. c. 26.*

 verum,

verū an plus inde sperandum Boni, quam metuendum Mali. Nos autem, & callidissimi Muhammedis exemplo, & evidenti ratione jam ostendimus, si universum Christianismum aperte ejuremus, nihil solidi mansurum esse, cui machinas nostras utcunque superstruamus.

8. His accidit & exemplum & judicium, summi atque in fabricandis religionibus exercitatissimi Viri *Guilhelmi Postelli* S. R. E. Presbyteri; & qui superiori seculo, exactis per universum prope orbem itineribus, tandem senex centenario major, Parisiis, in cœnobio S. Martini in campis demenso Monachi, ex Regia liberalitate gaudebat. Hic in ipsa Parisiorum Lutetia, & publice docuit, & scriptis tradidit, fœminam quandam sibi familiarem, quam ille *Mere Jeanne* nominabat, Mulierum Servatricem esse, eodem merito quo Christus Masculorum. Quis credat in ipso capite cultissimi & florentissimi regni, in tanta omnium Scientiarum & disciplinarum luce, tanta Sapientissimorum & Eruditissimorum Hominum frequentia, ausurum fuisse, tam pudendas, & prodigiosas nugas exponere, nisi eas cum vera Christi historia conjunxisset? Et quando Amicis, & *Stephano*, qui ista nobis retulit, Venetiis aliquando est confessus, Christianam quidem Religionem sibi displicere, sed eam tamen minime delendam, verum cum Turcica & Judaica esse contemperandam; quid aliud voluit, quam Christum non violentis manibus perimendum, sed specie amicissimi complexus suffocandum esse?

Verdier Tom 2. de la Prosopog. des Hommes Illustres. Apol. pro Herod. Henr. Steph. l. 1. c. 14.

9. Atque hanc eandem agendi rationem commendat longa superiorum temporum experientia; & inde ortum, *Leonis* Sacratissimi Pontificis nostri oraculum; qui Pluti Spiritu agitatus, & ad pecuniæ ex indulgentiis paratæ adspectum veluti in ecstasin raptus, *Hem quantum*, inquit, *nobis profuit fabula de Christo!* Ita Christianismi simulacrum omnino rebus nostris prodesse poterit, modo eo recte sciamus uti. Hoc vero unice dependet à dexteritate & industria Eorum quorum interest. Est enim Religio.

Com

Come il coltel, che se tu'l prendi
In quella parte, ove per uso humano
La man s' adatta, a ch'il adopra e buono:
Ma ch'il prende ove ferre e spesso morte.

Il Pastor Fido. Act 1. sc 4.

Ita Fidem Christianam si ea parte adhibeamus, qua primam Simplicitatem & Veritatem nudam exhibet, perimus: Sin, commodis nostris egregie inserviet. Sic enim vere implebitur, quod Beatus *Campanella* dixit: *Opinio, quam Omnes fere Populi de Religione Christiana conceperunt & credunt, permultum valet.* Fac igitur ut credant; Quicquid ad Pontificem nostrum pertinet, id omne ad Christum ipsum pertinere, & à quo Ille offendatur, Hunc offendi: Nunquid videtis, quo majori pompa Christi nomen exponetur, eo magis Pontificis Nostri auctoritatem atque potentiam amplificari?

De M. H. c. 5.

10. De *Templariis* referunt Historici, ad exquisitissima supplicia damnatos, quod Christo aperte renunciaverint, fidemque Catholicam sibi præstituerint convellendam. At tamen luculentissimi Scriptores Eos horum criminum innocentes testantur. Ita nuper *Mezereus*, *Il n y a point d'homme de bon sens qui croye que tout l' ordre ait ete coupable des enormites qu' on luy imposoit.* Unde plurimi existimant, non alius flagitii fuisse reos, quam quod Pontificiam Majestatem haud satis religiose observarint, *Quelques uns disent qu' ils n' etoint pas si impies ni si mechans qu' on les fusiit mais qu' ils etoient riches, & qu' ils parloient librement & publiquement des vices, des chicaneries & des impostures du siege Romain, & contre les vices des Ecclesiastiques.* Verba sunt alterius Scriptoris Galli. Hæc autem etiamsi ita se hebeant, minimè pugnare credam, modo persuasum mihi sit, Christi causam & causam Romanæ Sedis, unam esse eandemque. Nam nisi hoc firmiter ponamus; fateor me difficulter assequi, quomodo sine extrema invidia, & summæ crudelitatis infamia, adeo immisericorditer haberi potuissent. Jam vero, si illi, qui Papæ illudunt, ipsum æternum Christi Numen ludibrio habere creduntur, *Clemens* minime censendus est inclemens fuisse, quando eos immanissimis tormentis excarnificari, & piatricibus ustulari curavit flammis. Neque enim turbare nos debet, aut sinistram suspicionem movere

Du Pays dans l' histoire des Templiers.

Dans l' Hist. de France.

Girard du Haill. de l' Etat de France. Liver 2.

vere, quod ordinis illius vir Princeps *Moleus* Papam, ut ad Christi tribunal intra quadragesimum diem se sisteret, citavit; qui & ipso die dicto è vita decessit. Nequaquam enim credibile est, summum Pontificem ad istiusmodi Hominis citationem comparuisse, vel, si maxime ad fatalem illum sibi dictum terminum comparere, & Majestatem suam arbitrio Christi sponte submittere voluit; hoc ipso docuit, se rebus suis ne minimum quidem diffidere, ut pote qui Christo facile sit persuasurus, se exurendis Templariis communem causam egisse. Equidem non adeo facile ista distinguuntur. *Le temporel s' allie si subtilement avec le spirituel, & de l' interet de l' homme on sait faire si adroitement la causa de Dieu, & il survient des occasions si melees de ces choses qu' il est malaise d' en faire la separation*; ut recte *Silhonius* noster nupertime monuit. Crediderim tamen Christum, utut in *Suaresii* Metaphysicis, vel *Castanei* Distinctionibus parum versatus fuerit, discrimen facile deprehendisse.

Dans la preface au Card. de Rich. sur son livre de l' immort. de l' ame.

11. Verum concedamus, à minimis etiam pristinæ Apostolicæ Fidei reliquiis pericula nobis imminere: nondum tamen inde conficitur, eas penitus delendas esse, nisi nobis prius constiterit de probabili propositi hujus successu. Prudentiæ enim est, non solum dispicere quod rebus nostris utile sit atque proficuum, sed & imprimis quid fieri, possit. Ineptissimus, si ea moliamur quibus ipsa rerum conditio repugnat. Ubi igitur Religio Christiana mysteriorum suorum sublimitate, præceptionum sanctitate, miraculorum majestate, prædicationis efficacia, aliisque Divinitatis suæ indiciis se jam Hominum animis insinuavit; ubi longa consuetudine & Parentum Majorumque traditione stabilita, ipsorumque Principum legibus sancita est; adeo ut JESU nomen tanquã tremendum & adorandum habeatur, neque de eo blasphemando sine extremo horrore cogitari possit; nunquid videtis, *Fratres Reverendissimi*, quam ibi temeratium, quã arduũ quam periculi plenum, quam prosperi eventus dubium foret molimen, quod de Christi fide, aperta vi, & uno impetu conquassanda, susciperetur.

12. Ubi vero res integra est, necdum vetus illa Apostolorum doctrina Hominum animis adeo firmiter in-

se-

sedit, ibi, fateor, aperto velo agi, & libere, ac sine ambagibus, novum rebusque nostris accommodatius Evangelium prædicari, & posse, debere. Quod saluberrimum monitum, cum Hispanorum Apostoli in America olim neglexerint, Sacrum imperium nostrum multa inde damna est passum; ut recte arguit Beatus, jam sæpe nobis laudatus, *Campanella*: qui, ne in posterum in eundem errorem incideremus, Christianas institutiones, tum brevi *Legis Summa*, tum nova *Catechetica methodo* accurate est complexus. *Summa* scilicet, unde & Lex & Prophetæ omnes dependent, conceptis hisce verbis continetur, *Nihil quicquam tam reverenter coram populo hoc, qui Christi nomen antea non audivit, habendum est, quam nomen Papæ; quo firmius ille Religioni nostræ adhæreat, necesseque habeat regulam vitæ temporalis, & modum salutem æternam consequendi, à nobis petere.* Mystagogiæ vero methodum, & veræ *Catecheseos* delineationem, licet illa sit paulo prolixior, tamen ob singularem elegantiam, temperare mihi non possum, quin exscribam non dubitans, Vos quoque, *Fratres Reverendissimi*, eam summa cum voluptate, quamvis alias sæpe legeritis hic denuo relecturos. *Oportebat*, inquit, *docere, missos à Deo fuiße magistros, veluti Moysen & alios; quibus cum mundus parum fidei haberet, Deum ipsum aßumsiße carnem humanam, flagrantique nostri amore, naturam nostram induisse ut illo quasi instrumento docere nos possit, qua via nobis ad cœlum gradiendum, utque veritas colenda sit: atque hæc omnia per amicas persuasiones, non armorum violentia. Deinde, quod Deus ipse suo proprio exemplo comprobaverit, ea quæ docuit, atque demonstraverit, quo modo nobis hic super terram conversandum sit, & quod, postquam nos docuit, ne mortis quidem terrore à Deo cultuve divino recedendum nobis esse, ipse primus mortem à crudelibus tyrannis occisus subierit, ut illius vestigiis insistamus quodque tertio die à mortuis resuscitatus, ascenderit in cœlum, relicto in terris suo Vicario, quem Papam vocant, qui in illius tribunali sedes, cœlesti sapientia imbutus, cum*

De M. H. in append.

De M. H. c. 31.

multis fortissimis Principibus, qui veritatem divinam propugnent, inter quos Rex Hispaniarum primas tenet. Denique Deum, misericordia erga illos motum cùm essent Idololatræ violantes legem naturæ, Hispanos ipsorum fratres miserit, qui illos in veritatis viam ducant & per Papam & Regem Hispaniæ (à qua orbis ille per diluvium separatus sit) ad se pertrahant. Quodque nobis scientiam largitus sit fabricandi naves, marisque & equorum domandorum, quoque modo chartæ vocales faciendæ sint, ut illi hæc omnia intuentes, fidem nobis adhibeant. Quodque nos præter hæc multa alia miracula edere possimus, quæ ipse in hoc mundo edidit qualia sunt, sanare ægrotos, & resuscitare mortuos, si modo sanctissimis illius præceptis obedierimus, & aqua in nomine Dei unius baptizati, & invisibili gratia à peccatis mundati fuerimus. Quodque arma hæc nobis dederit ad sumendam vindictam de omnibus, qui seminationem veritatis impedire conantur. Hoc proœmium in demulcendis illis sumtum oportuit, multosque ex illis qui per physiognomiam idonei visi fuissent, eligere, atque in hac doctrina erudire; posteaque mittere eos, tanquam Samaritanam illam, ad vocandos populares & cives suos omnes, comitate atque mansuetudine, sine crudelitate atque avaritia, Eisque persuadere, aurum nos non plus curare, quam ipsos, quodque illo nos solum utamur ad permutationes rerum, expetamusque id sine omni avaritia; ostendentes, nos, in vicem auri, ferrum, ad illos deportare, quod omni auro utilius est ad excolendam terram, vitamque ipsam protegendam. Quibus omnibus perfectis, magnum numerum illius gentis in navem impositum oportuit, quasi jussu divino, Papæ & Regi Hispaniarum patefacto, in quorum regiones eos exportare, & per colonias Africæ dividere, indeque in Hispaniam transferri oportuit, ut laborarent, terram colerent, atque artes mechanicas exercerent, dum Hispani rei militari operam dant, atque paulatim universam illorum regionem sibi subjiciant. Sed Hispani qui primo ibi intrârunt, rudes & meri milites fuerunt, nescientes quantum opinio divinitatis in animis hominum valet, ad subjugandos illos.

Sed

Sed confestim, quasi in propinquorum hostium fines ingressi, cœperunt diripere aurum; palam præ se ferentes, salutem illorum parum sibi curæ esse, minitantesque, nullo præmisso præcepto, ut baptizari se sinant, credantque Christum pro se fuisse crucifixum. Quæ res, primo sane intuitu, absurdissimæ sunt, nimirum quod aqua quenquam in cælum perducere, & quod Deus mori possit, statimque ab initio offendiculo omnibus fuerunt ut, loquitur Apostolus Paulus. non observantes canonem Apostolicum, Prædicate hominibus.

13. Talem Christianæ Catecheseos methodum, jam nostris temporibus in extimis Asiæ Provinciis observarunt Ignatianæ fidei Propagatores solertissimi. Hi enim, cum animadverterent, ipsas illas, licet exiguas, quæ in Europa permanserunt, Apostolicæ doctrinæ reliquias, etiamnum nescio quid continere horridum & durum, & quod, ut olim, stultitia Gentibus videatur, Judæisque sit scandalo, non Christum docuere crucifixum, quem unicum tamen Paulus se scire professus est, sed alium, formosum, magnificum. Chinensi habitu indutum, qui mira cum magnificentia aliquando de cœlo in Europam descenderit, & Pontificis Nostri prædicaverit regnum. *Nihil ille de Christo crucifixo, nihil de mortificatione, nihil de jejunio, nihil de pœnitentia, nihil de Eucharistia semel quotannis recipienda. Quod si Chinenses illos Ecclesia vellet iterum docere, & veris fidei regulis instituere, se deceptos esse clamarent, & repugnarent, non enim jejunantem religionem; non fidem pœnitentem, plorantem, Naturæ horridam, carni inimicam, crucifixioni, morti, & periculis destinatam, non Servatorem crucifixum, sibi a Magistris suis Jesuitis expositum esse. Non se Hominem Deum flagellatum, consputum, contemtum, vulneribus confossum, in cruce pendentem, & mortuum amplexos esse protestarentur, sed Servatorem solummodo pulchrum, gloriosum, formosum (sicut ipsum Chinensium habitu depingunt Jesuitæ) & legem vitamque suavem, lætam, lenem, placidam, tranquillam.*

Palafox, in Epist. ad Innoc. X. Pontif. 8. Jan. 1649. quam etiam habes in Diario de M. de St. Amour Doctoris Sorbon. pag 11. allegatorum.

14. Enimvero novam istam methodum non nulli improbarunt, atque inter Eos magnas super hac re turbas excitavit *Joh. Palafox de Mendoza Angelopolitanus in America Episcopus, & Concilii Indiarum Decanus*, homo simplicior & rudior, quam qui artes istas intellexerit. Hic forte sibi imaginatus est *Anathema*, quod Paulus aliquando *vel angelo aliud Evangelium prædicanti* dixit, hodie adhuc, & quidem apud Indos etiam valere; neque recte est interpretatus illud alterum ejusdem Pauli; *Modo prædicetur Christus*; hoc est, modo Christi nomen retineatur. Quibus erroribus inductus, morosus ille senex, istam Jesuitarum Catechesin publice damnavit, unde non mirum quod de sede sua Episcopali deturbatus, urbe ejectus, & ab Ignatianis Sodalibus solenni ludibrio habitus fuerit, crucis signo taurinis cornibus super ipsum formato, & decantata λιτανεία, *Ab Episcopo Palafox libera nos Domine*, ut ipse quidem in iisdem literis lamentabiliter conqueritur. Certe dignus erat qui cum simplici sua & antiqua pietate exagitaretur, juberetúrque foras ire, & ibi æternum plorare, & strenue, quantum lubuit, jejunium exercere.

Gal. 1. 8.

15. Importunis quidem Episcopi Illius, & consimilium imprudentium Hominum delationibus & querelis, Multi Viri Boni & Simplices per Europam offensi fuere. Quibus ut quodammodo satisfieret, Pontifex forte etiam justo meticulosior, methodi istius publicationem sacro edicto repressit, cujus *prohibitionis* instrumentum nuper nobis retulit *Hurtado* Theologus Hispanus. Verum censura ista nequaquam eo interpretanda, quasi ad Christianos, qui trans lineam Æquinoctialem, & ultra Gangem habitant, pertineat, cum tantum facta sit in gratiam Eorum, qui aliquas Veteris Christianismi reliquias, in Europa, etiamnum tenent, uti præter alios, integro & solido volumine edocuit Celeberrimus *Didacus de Moralez*, *Jesuita*, *Rector Collegii Sancti Josephi in urbe Manilia*, quæ Metropolitana est *Philippinarum*.

Thomas Hurt. in Opusc. Colon. ed. a. 1655.

16. Quæ cum ita sint, tutissimum credo eandem viam inire, quam olim tenuerunt Imperatores, cum Remp. Romanam in dominium essent conversuri. Ut enim illi

& simulacra quædam Libertatis pristinæ reliquerunt, ipsa Libertate funditus sublata, ita etiam juvabit imaginem quandam Christi ostentare, Christo ipso sensim abolito. Ut hac ratione observemus istuc religiosissimi *Macchiavelli* monitum; *Qui Reip. formam vult innovare, in id incumbat necesse est, ut verum quæ antea fuerunt, umbram aliquam retineat. Sic enim efficietur, ut plebs non putet quicquam esse mutatum, quamvis omnia re ipsa sint innovata. Nam Populus non solet res profundius intueri, sed quæ videntur, & foris ita apparent, eas perinde ac si ita sint, accipit. Quamvis Magistratus plane novi creentur, planeque nova munera Hominibus imponantur; sunt tamen eadem retinenda nomina, ut putentur esse eadem.* Hinc evidens colligitur

CONCLVSIO.

CUM rerum apud Nos status non permittat, ut Christus aperta violentia è medio tollatur; consultum est eum lenta tabe confici, &, simul dum contabescit, artibus Babyloniis, vel Ægyptiacis, Mumiæ instar ita condiri, incrustari, & pingi, ut vivi & succulenti corporis imagine, Hebetioribus imponat. Artes autem istas ut rite assequi & particulatim explicare possim, illum, qui in scrinio pectoris Pontificis Nostri residet, Spiritum suppliciter rogo, ductu suo & afflatu me ulterius ne dedignetur. Vosque adeo etiam, *Viri Reverendissimi*, me precibus Vestris atque intercessione apud ipsum juvate. Dabam è Bibliotheca Conventûs majoris. Cal. Decembr. clɔ Iɔ cLxvII.

FINIS.

Quæ in hoc libello occurrunt Italica (Gallicis omissis ut intellectu facilioribus) Latinè sic sonant.

Epist. 2. p. 9.

Ad statuendum, cum quibus armis contra Hæreticos *pugnare oporteat & in quâ basi fidem collocare debeant* Catholici.

Epist. 3. p. 27. Nepotismus Romanus part. 1. lib. 1.

Roma *nata videtur ut universo terrarum orbi dominari possit, quod meritò dici potest, quando eidem dominata est, & etiamnum dominetur. Verum quo tempore* Roma *fuit* Respublica, *sicut itidem quo tempore Romæ fuerunt* Imperatores, *Roma nunquam* conscientiis *vim afferre postulavit, nec* animas *hominum unquam exigebat tantum vectigal Vaticano pendere. — — Pontifices ex contrario quod est* Spirituale & Temporale *inter se confundunt, duabus his potestatibus in unum corpus conflatis, attendentes verò Spirituali magis quam Temporali, tum* Principes *tum* Populos *adeo accuratam ipsis obedientiam præstare subigunt, ut sola ipsius rei memoria cogitantis animo horrorem incutiat. Id ipsum quod Pontifices* Paradisi *portas suo arbitratu claudant, quod* Inferorum *pro libitu aperiant, populos obsequii suis* Principibus *debiti oblivisci cogant, & ipsorum pedibus se supplices advolvere.* Resp. *illa, quæ orbem Terrarum consiliis frænavit,* Imperatores *Romani qui eundem armis domuerunt,* Tyranni *qui cum quoque vi subegerant, nunquam ita altùm penetrarunt, nec gentes tam profundâ religione sibi obstringere norunt, quàm hodie subjugatis tenent Pontifices.*

Epist. 5. p. 46.

Quam unus ex his sacrificulis Missam Primitiam vendat, proscribens per unamquamque urbem se eam cantaturum.

Ibid. p. 47. 49.

Quæ multoties eodem tempore maluit duos reges, *quàm unum solum* equitem *pati.*

Quos penes non est jus res Sacras administrandi.

Ibid. p. 50. 51.

In conclavi Monialium. Fenestra. 2.

Æternum Verbum *Patri respondet, & causas generatim indicat, cur à* Sponsa *dissideat, & supplicat, ut* Divortium *ipsi decernatur hunc in modum.*

Epist. 7. p. 69.

—— *Instar cultelli, quem si tollas*
Quâ parte usibus humanis
Capulus adaptatur, tractanti utilis est.
Sin quâ parte ferreus est, plane est mortifer.

tis
nt
re
m
c-
fi-
n-
ni
m
a-
us
fd
tu
u-
ie
a-
m
t,
o-
m
m
es,
é-
i-